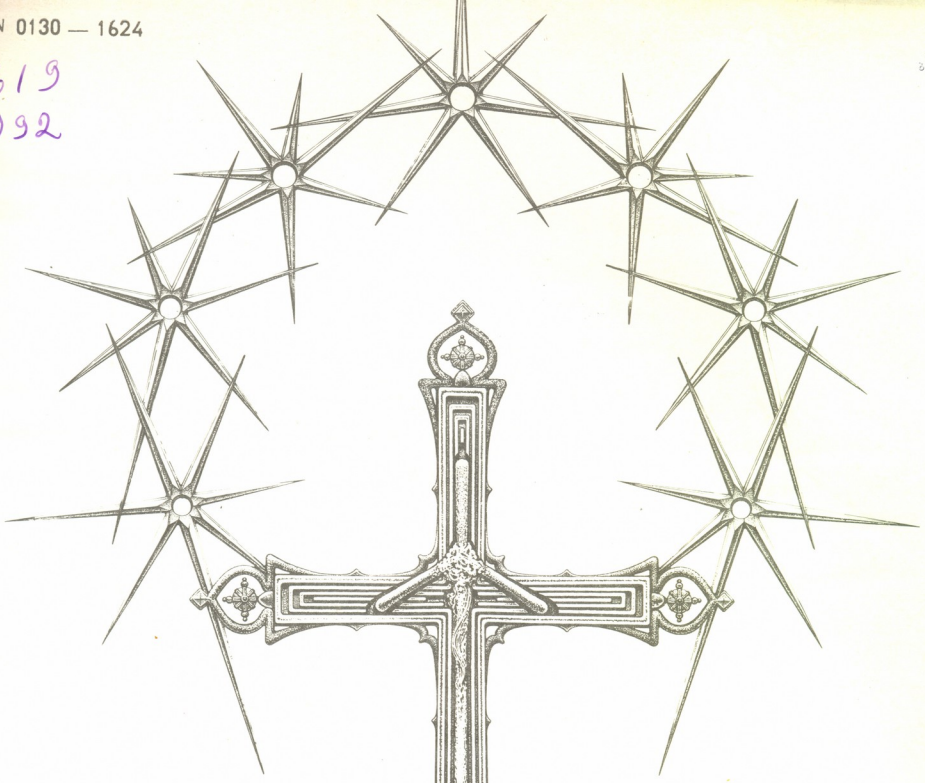
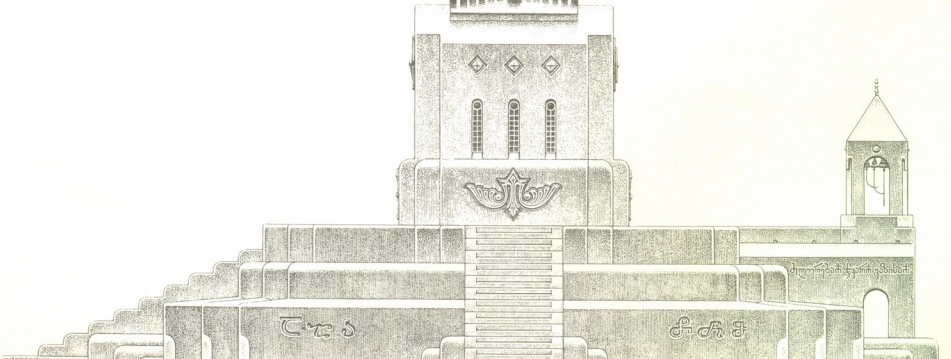

619
1992

დროშა

ივლისი
№ 7 1992

Conference on
Security and
Co-operation in
Europe

პელსინკის შეხვედრის უდიდესი მნიშვნელობა საქართველოსთვის ის არის, რომ აქ ახლა ჩვენი ხალხის მრავალი თაობის ოცნება მისი ისტორიის საბედისწერო პერიოდში ევროპასთან შეწყვეტილი კავშირთა თვითობის აღდგენის შესახებ

პელსინკი, ივლისი, 1992 წ.

დროზე

ყოველთვიური საზოგადოებრივ-
კულტურული და სალიტერატურო-
სამხატვრო ჟურნალი

შინაარსი:

ვისთან ახალაქმ. ჯვარი და მი-
სი ძალა.

ამთანდილ ჯონამე, 800-წლი-
ვანი ბატონუხობით დაცრუ-
ლვილი

ეთერ ლინდარკიძე, ქართული
რომანსი.

ვლადიმერ თორდუა, რაკორტა-
შეგი ჩემი თოგობიდან,

ქეთინო დუმბაძე, მადამი —
ნოდარ დუმბაძე (მოგონება),

ჯუმბერ ტიკარაძე, ლეგო (მოთ-
ხრობა)),

ზალვა მარკოზაშვილი, კოე-
ტის პატარა ია.

მერაბ მუნია, ქართული ტად-
რაკის ტრეზონი.

ბელა ჯინლაური, მამსტრო (იუ-
მორისტული მოთხრობა),

ნუნუ მისი, რწმინა დავუბრუ-
ნოთ ხალხს.

კოსკოკრი.

მთავარი რედაქტორი ჯანულ ჩაკვინიანი

საკრედიტო კოლეგია:

ამამი ნაქარძე, გულნარა ბახტაძე (პა-
ხუხუხეხილი მდივანი), ვანო ბაბაძე,
თედო ნინოძე, დინარა ნოდარა (ჩადვარ-
რედაქტორი), ელდარ უნწამლეძია, ჯორბე
წირითელი, თამაზ ბილაძე, ნოდარ
ჯაპალაძე.

ჩვენს საზოგადოებაში შექმნილმა სულიერმა ვაკუუმმა ქართველ ხალხს მომავლისა და წინსვლის იმედი საფუძვლიანად შეურყია. თუმცა, ჩანს, მიანც დგება „უამი შენების-სა“ და მოვლენებიც ნელა, მაგრამ თავისით ვითარდება.

სულ რამდენიმე წლის წინ ეროვნულ მოძრაობაში ჩაბმული ახალგაზრდობა დღეს ერის სამსახურში დგება, მათ შორის არის გიორგი ზუზმაძეც. იგი ახლახანს სახელმწიფო საბჭოს რწმუნებულად დაინიშნა მესხეთ-ჯავახეთის რეგიონში. თავშეკავებული ღირსების გრძობით, თავმდაბლად გამოგვივხაურა, ოღონდ კაბინეტის მაგიერ კვირადღის წირვის შემდეგ სასაუბროდ უძველესი ისტორიული ძეგლს, საფარის ულამაზეს შემოგარენში გაგვიბო.

— გიორგი, ორიოდე! სიტყვიც ხომ არ გვიამბობდიოთ საკუთარი თავის შესახებ?

— საკუთარ თავზე ლაპარაკი, ცოტა არ იყოს, მეუბერხლება ან დღეს რა გვაქ საჭეხარი. ამიტომაც ძუნწი ბიოგრაფიული ცნობები შემოვიფარგლები. დავიბადე თბილისში. მყავს დედა — საოცრად ამაღლებული ქალი და შესანიშნავი ფილოლოგი, და — ჩემთვის ყველაზე ძვირფასი არსება: არასოდეს დამავიწყდება მამა, იგი ცნობილი ალბანისელი იყო და მისი სიყვარულს შეეწირა. 1984 წელს დავამთავრე მუსიკალური სასწავლებელი, ესწავლე კონსერვატორიაში. 9 აპრილის შემდეგ ჩავები ეროვნულ მოძრაობაში — 1989 წლიდან ვარ ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. გასულ წელს ვიყავი პარტიის მუდმივი წარმომადგენელი მოსკოვში; ამაჟამლ მესხეთ-ჯავახეთის პრობლემებით ვარ დაკავებული.

— რამდენადაც ვიცი, ერთხანს მეტეხის ტაძარში მგალობლთა გუნდის ხელმძღვანელობდით. აი, ახლაც რამდენიმე საათით საქმეს მოწყვით და წირავს დაესწავით, იცით, ალბათ, ამ მხარეში აურაცხელი ისტორიული ძეგლის, შველას რომ ითხოვს. გიფიქრიათ ამ პრობლემაზე და ვააკეთოს მორწმუნე რწმუნებულად?

— რწმენის, სიკეთისა და სიყვარულის დაბრუნება უპირველესი ვალაა. რაც შეეხება ძეგლებს, არ გადავფარებ თუ ვიტყვი, რომ ეს რეგიონი ერთ-ერთი უმდიდრესი ისტორიული ძეგლებით, ქართველი ერის სულიერი აღდგინება ხომ

ერთ დროს სწორედ ამ კუთხიდან დაიწყო, VIII—IX საუკუნეებში გრიგოლ ხანძთელის ლეონტიძეული წამოწყების ნაშთს აქ დღესაც შეხვდებით — სოფელ უღუში დგას იმხანად აგებული პატარა ერთთავიანი ბაზილიკა. მორწმუნე ხალხი ამჟერაც (ცნ იცის, მერამდენად) მიუბრუნდება ეკლესია-მონასტრებს და რწმუნებულებს უთუოდ მათთან ერთად იქნება.

— გასაკვირი არ უნდა იყოს თქვენთვის, რომ რაიონში უცხო კაცის ხელმძღვანელად დანიშნვას ყველთვის ექვის თვალთ უტყერდნენ, ამას მრავალგვარი მიზეზი ახლდა. უპირველეს ყოვლისა, ის, რომ პარტიული ფუნქციონერები ჩამოდიოდნენ პირადი კეთილდღეობის მიზნით და არა რაიონის ინტერესებისათვის. იცნობთ თუ არა მესხეთ-ჯავახეთს, რა მიზანს ისახედით, როცა სახელმწიფო საბჭომ მობანდოთ ამ რეგიონის ბედი?

— თუ კაცი გულისხმობდა, სხვისი ტკივილის გათავისების უნართ მოეკიდება საქმეს, ვფიქრობ, საეჭვო არა უნდა იყოს რა. ნებისმიერი აღმამიანის საქმიანობა კი მოზომილად უნდა შეფასდეს, რადგან მერე

დრო უკეთ განსჯის ხოლმე ყველაფერს და თავის ადგილს მიუჩინს, რაც შეეხება იმას, ვიცნობ თუ არა მესხეთ-ჯავახეთს, ვერ მიგაჩნდით, რა გულისხმობთ. ამ კუთხის ისტორიული წარსული და მისი როლი ყველა პატრიოტი ქართველისათვის ცნობილი, დღევანდელი ვითარება აქ ისეთია, თითქმის არაფრით არ განსხვავდება საქართველოს საერთო სურათისგან. გაცნობა კი ბევრი რამისა მოვასწარი და უპირველესი, რაც მინდა აღვნიშნო — რეგიონში თავისი კუთხის პატრიოტი იმდენი კარგი და მზრუნველი ადამიანი მეგულება, ვერ წარმოიდგინთ. კარგი პროფესიონალებიც მრავლად არიან. საკვირაო მათ პირობები შევუქმნათ, მხარში ამოვუღდეთ და თავადვე უშუალოდ საკუთარ მიწა-წყალს. ჩემ ფუნქციასაც სწორედ ამგვარი პირობების შექმნაში ვხედავ.

— რამდენ რაიონებს მოიცავს რეგიონი და კონკრეტულად, როგორ ჩამოაყალიბებდით თითოეულის პრობლემას?

— რეგიონში შედის ახალციხის, ასპინძის, ადიგენის, ახალქალაქის და ნინოწმინდის რაიონები; ძნელია ყო-

2

დავუბრუნოთ ხალხს

საუბარი ამ რეგიონში მათ ჩამოსაბუნებზე, საქმე თავად პრობლემაზე, რა თქმა უნდა, სასურველი იქნებოდა კომისიის მუშაობაში ამ კუთხის წარმომადგენლებსაც მიეღოთ მონაწილეობა.

— ამბობენ, ახალიბოლიად თურქეთისაკენ საავტომობილო გზა იხსენება, თქვენნი აზრით, რა შედეგს მოიტანს ეს?

— ეს გზა, რა თქმა უნდა, სათანადო ეკონომიკურ ეფექტს მოიტანს და საკმაოდ გაავსავსებელი იქნენ მუხრანის ქვეყანასთან საქმიან ურთიერთობებსაც, მაგრამ საქიხის ძალზე განვირგნოთ მიღგამო ჭირდება. თუ მისი ორგანიზაცია სრულყოფილად არ მოხერხდა, შესაძლოა ვერავითარი სიკეთე ვერ მოგვტანს. ვფიქრობ, ბათუმის საბავოს გამოცდილებას ზედმიწევნით უნდა გაეთვალისწინებო.

— ბუნებრივია, რეგიონში სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიაა, თქვენ, როგორც ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრს, რა დამოკიდებულება გაქვთ მათთან?

— როგორც ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის და მისი მთავარი კომიტეტის წევრს, საკუთარი შეხედულებანი მაქვს ამახსენებელი, პოლიტიკაზე, ეკონომიკაზე და ა. შ. მაგრამ ამას არასოდეს შეუღობა ხელი სხვა პოლიტიკური ძალებთან კონსტრუქციული თანამშრომლობისათვის. მით უმეტეს, დღეს, როცა ჩვენი მთავარი მიზანია სტაბილიზაცია და ჩემი თანამდებობაც ამ მიზნით არის შემოღობული. ვფიქრობ, დღეს ყველა პოლიტიკურმა ძალამ ყველაფერი ამ მიზნის სამსახურში უნდა ჩააყენოს და თუ რაიმე საკითხი გვაქვს, მომავალ საპარლამენტო დებატებისათვის უნდა გადავადგოთ.

— რის გაცემება გეოცნებებათ, სხვათაგანი რომ დარჩეთ მესხების ცნობიერებაში?

— სახელობისთვის კი არა, სამშობლოსათვის, კონკრეტულად ამ კუთხისათვის ვცდილობ ბევრი რამ გავკეთო, უმინაშენო პრობლემაზე კი არ დამჩრქვ უყურადღებოდ, მაგრამ ბედმაღალ უნდა გამოიმართლოს. სამსუხაროდ, უნდაავლესი პრობლემის გადაჭრა ფულადი სახსრების გარეშე შეუძლებელია. ისე კი სასურველია თილი ხალხის ჭრილობების მომუშაება და იმედის გაღვივება თუ შევქნა, ბედნიერი კაცი ვიქნებო. დღეს ქართველებს საკუთარი მოძმისადმი ჩრქუნის დაბრუნება ჭირდებათ და ისინი ყველა პოლიტიკოსზე უკეთ მოუვლიან თავსაც და ქვეყანასაც.

მასუბრა **ნუწუ მუხანი**

მთელ რესპუბლიკაში. ამ მხრივ როგორ გამოიყურება რეგიონი და თქვენ რა გევალებათ?

— რეგიონიც ისევე გამოიყურება, როგორც სახელმწიფო — საკმაოდ მძიმე კლიმატობაა, თუმცა ზოგერთი უფროსაგან განსხვავებით უიმედო არაფერი გვეჭირს.

ჩემს თანამდებობას უფრო პოლიტიკური დავიგროვებ აქვს, მაგრამ ისიც ვიცი, რომ რეგიონის კეთილდღეობაზე მზრუნველი პოლიტიკოსი ეკონომიკურ პრობლემებს გვერდს ვერ აუვლის. ამიტომ კიდევ ერთხელ გავიმეორებ იმას, რაც უკვე ვთქვი — ჩემი მოვალეობაა საქართველოსთვის პრობლემის შექმნაში ვხედავ.

— საქართველო დღესაც ქართული გლახკაციის შრომით სულდგმულია. სოფლის მეურნეობის ბედი კი ცოტას აწუხებს. ამ მხრივ რა ვითარებაა თქვენთან?

— საქმაოდ გულგასახარი სურათია, განსაკუთრებით აღიგენის რაიონში, სადაც მიწის პრივატიზაცია სამი წლის წინ დაიწყო და ერთ გოჭ მიწისაც ვერ ნახავთ დაუმუშავებელს. ეს აქაურთა შრომისმოყვარეობაზე მეტყულებს, რაც მართლ საჩიროსადადღებულზე ზრუნვას კი არ გულისხმობს, არამედ მიწის საოცარ სიყვარულზეც.

— ამ რაოდენიმე წლის წინ ჩვენი თურქიანის ფურცლებზე იმეკლებოდა ადიგენის რაიონის მკვიდრთა წერილი ე. წ. „თურქი მესხების“ შესახებ. თუ დაინტერესებულხართ ამ საკითხით ან გისაუბრიათ ვინმესთან, რის გვეტყვიდით საერთოდ მათი ჩამოსახლების შესახებ?

— საქართველოს სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე ამ რეგიონში თურქების ჩამოსახლებას აზივითარი გამაჩრებება არა აქვს. და დღეს ამის შესახებ ლაპარაკიც კი რაიონის აფეთქების მცდელობა იქნებოდა. საქართველოდან დემოკრატიულ გათურქებულ მესხებს, უფრო ზუსტად გამეხსენებელი თურქების დიდი ნაწილის პრობლემა საკმაოდ მწვავედ წამოიჭრა, ამიტომაც სახელმწიფო საბჭომ დღის წესრიგში დააყენა ეს საკითხი.

— და მისი გადაჭრა ამ კუთხის მკვიდრთა გარეშე გადაწყვიტა?

— იცით, დღეს საერთოდ არ არის

ველი მთავანის პრობლემის დაოკნობება. ამას ჩვენი ინტერესები კი არა, ალბათ მივილი უფროსადც არ ეყოფა. აღდგინება უცდინებოა — ეს განზღავთ ჩაუახეთის დემოგრაფიული პრობლემა, ნურავინ მიწყენს და დროა სხვებს აღარ გადავადგინოლოთ ჩვენ მიერვე დაშვებული შეცდომები.

არანაკლებ მნიშვნელოვან პრობლემად მიმაჩნია საყოველთაოდ გამაქმებელი არასტაბილიზობა, ხელოვნების ორგანიზების სისტემა, ამას თავისი ობიექტური მიზეზები აქვს, მაგრამ სამუშაო არის ის არის, რომ გარკვეულ ძალებს ხელს აძლევს ასეთი ვითარება, მეტიც, გაუარესებისაც უცდილობა.

— რას იტყვიდით პირველი სერაოზოლო პრობლემის შესახებ რომელიც შეგხვდათ და როგორ მოავკარეთ იგი.

— პირველი სეროზოლო პრობლემა, რომელიც წყაფყაფი, სწორედ ის განზღავთ, რაც ზემოთ მოგახსენეთ, სავალალო ის არის, რომ მშრომელი დამაინანტებისა ეს ვითარება ყველაზე მეტად გავსძლია. შეიძლება გავიკვირდეთ, ახალიცხეში საერთოდ არ ფუნქციონირებს მილიცია. ბუნება უმძიმესი დასაშულებანი ყველას თვალში და პასუხს არავინ აგებს. ხალხს არა აქვს არავითარი იმედი, რომ მის სიცოცხლეს ხვალ ვინმე დაიცავს. ამ სამინელო ურთიერთუნდობლობისა და უიმედობის ატმოსფერომ შეიძლება საკმაოდ მძიმე შედეგი მოგვიტანოს.

— რას გულისხმობთ?

— იმას, რომ ერთ მშვენიერ დღეს ხალხს მოთმინების ფილა აეგონება და შეეცდება, თავად განაწესოს სამართალი. ეს კი კატასტროფის ტოლფასია. სწორედ ამ პრობლემის მოგაგარებას შეეცადებ. სამსუხაროდ, როგორც მოგახსენეთ, ეს ბევრს არ აძლევს ხელს, გარკვეული პოლიტიკური თუ პირადი ამბიციური მიზეზების გამო, ისინი კიდევ უფრო დააქტორდნენ ჩემ ჩამოსვლასთან დაკავშირებით. მაგრამ, ვიმედოვნებ, ერთიანი კეთილი ძალებით საბოლოოდ შეგძლებთ სიტუაციის გამოსწორებას.

— ეკონომიკური თვალსაზრისით დღეს სავალალო მდგომარეობაა

2004

800-წელიწადი

არასწავნიშნული სახელწოდება

1296 წელს აგვისტოში სოფელ გარნისთან დაშორებულ ზღვარზედგა წინააღმდეგ შეტევითი ქართული ლაშქარი. სამი თვის განმავლობაში გაძლიერების შარბილი აწიოკებდა ქვეყანას. იმავე წლის ბგინს შეზღვევამზე ზღვარზედგა კიდევ ერთხელ განადგურა საქართველოს სამხედრო ნაწილები და თბილისს მოადგა. 1298 წლის 9 მარტს უტრაგაიულსი დღე გათენდა საქართველოს ისტორიაში: მდგრად ციხე-ქალაქი აიღო და 100 000 უდანაშაულო მოქალაქე გაუღიბა...

ამ დღეცა წრტილი ჩვენი ქვეყნის კოლიტივური სუვერენიტეტის უღარებო ხანგრძლივ, 1296 წლიან ხანას (1099—1293), თავალი გადავავლოთ საქართველოს ამის შემდეგამ თავდაზავალს და დავრწმუნდებით, რომ ამიერიდან რვა საუკუნის განმავლობაში საქართველო არასუვერენული სახელმწიფო ერთეულია.

ზღვარზედგაგან განადგურებულ ქვეყანას ჩერ კიდევ კაპლი ასიოდა, როცა დაიწყო და მალევე დასრულდა მისი დაპყრობა მონღოლთა მიერ. მართალია, თათართა ბატონობის 100 წლის თავზე გიორგი ბრწყინვალემ ყიფის ხარკი შეუწყვიტა, მაგრამ მონღოლთაგან უსაღვევ განახლებს საქართველოს ტერიტორიების რბევა-ოსტება — ქვეყანა ისევ მონღოლთა მებარკე (და მათხადამე, არასუვერენული) შეიქნა. მონღოლთა ბატონობა მხოლოდ 1867 წელს გადავარდა. სულ რაღაც 20 წლის შემდეგ (1886) თემურ ლენგის გამაჰმადიერებელი შემოსევის დაიწყო. თავგამოდების მიუხედავად, ქართველი ერი აშვერადც უძლიერად აღმოჩნდა, დაეცა ქვეყნის სუვერენიტეტი.

თურქმანთა მიერ ჩვენი ქვეყნის რბევა-ოსტება თემურის სიყვარლის შემდეგ ხუცდაპ შეწყვეტიდა.

საქართველო ჩერ აღ-ყიონდებს მოხაკე, და მათხადამე, მისი ვახალი იყო, მხოლო შემდეგ მისი მემკვიდრის — სეფიანთა ირანის, ყურბანშაჰის ქაიხილ-ყახეში დროდადროს მისმდებრ ცვალიდენ. გამახის ცნობილი ხელშეკრულებით (1555) ირან-ოსმალეთმა გაიყო დაუმეგობრული საქართველო. ოსმალეთი ვახალითა აღარ დახსრტდა და მალევე სამეფო-საბატონო სხუთერ იმკარპორაცია მოახდინა. მიგვანებეთ ირან-ოსმალეთმა დაჩაჩრტი ვახალითა — ქართლ-კახეთი და დას. საქართველოს სამეფო-საბატონოები ექნენ იმკარპორირებული რუსეთის იმპერიაის მიერ, საქართველო საერთოდ აღაგავა კოლიტივური რუსიკადი.

თუ არ ჩავთვლით გიორგი ბრწყინვალის შემდეგრონიდელ მწიწიან „წუთშეხენებებს“, სრული სუვერენიტეტი საქართველოს 1293 წლის მერე ფაქტიურად აღარ დარჩენია: 1920 წლის 7 მაისიდან — მას მერე რაც საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სუვერენიტეტი სცნო საბჭოთა რუსეთმა — ერთი წელიც არ გასულა და 1921 წლის თებერვალში საქართველო კიდევ ერთხელ იქნა ოკუპირებული და ანექსირებული. ოკუპირებულია იგი დღემდე...

განაბრობებს თუ არა რაიმე სიღრმისეული მიზეზი საქართველოს, როგორც სახელმწიფო პოლიტიკური ერთეულის, ამ სავალაო თავდაზავალს? წუთუ ჩვენი გამუდმებული პოლიტიკური კატახრეფები უჩრატებას გარემო ფაქტორით, არჩეულსავე რეალიზაციურ კონიუნქტურით უნდა ავხზათ და, მათხადამე, სხვებს გადავარბოთ? იქნებ აკონებდა ჩვენი ქვეყნის ავტონომიის უზენაეს მიზეზად ჩვენივე მანკიერი პოლიტიკური ცნობიერება გვეღიარებინა და ამით ერთხელ და სამუდამოდ ბევისადა პასუხისმგებლობა ჩვენი ხელდღეს და სოციალური მოუწერებლობის მიმართ? იქნებ აკონებდა ბველარბინა, რომ 800-წლიანი უფულებობა ჩვენი ერის წიგნობრ-მოსულმხედველობითი ნაწილად მისის ექვამუტანელი, ისტორიის მიერ ბეკედამხმელი სახუთია!

თავისუფლებიდან უფულებობისმხმამ საქართველო პოლიტიკის წარმუდგლობანი ქვეყნის შიდა სოციალურმა კრახმა მოიყოლა. სოციალური ევოლუციის სველზე საქართველო სკიბითი თავისუფლების საკითხი. საქართველოს სოციალური ევოლუცია თავისუფლების თანდათანობითი სახეცლილების, სხობლოდ კი მისი უღარებო შეუღლების გზით წარმოართა, სოციალური თავისუფლების შუწლედა კი ქვეყნის პოლიტიკური თვითმკვლელობის ტოლფარდია საქართველოს სოციალურ ფორსიკვლეობათა გზა გრტყლია: გვარონიერი თემი; გამავლელობა-პატარონებობა, ბატონებობა... ვვარონიერი წყობისას თემის სველა წევრი სოციალურად თანაწერი და შეხახმისადა თავისუფალი იყო.

პატარონებობის წარმოქმნისას გვარონიული წყობის ღრინიხელი დასახარავი თავისუფლებიდან ირგავარი თავისუფლება წარმოიქმნა: საზოგადოებრივი პირადიღის უღდა, უმტირესი ნაწილი აწარულო... დღი თავი სხუტყლი, ხოლო პირადიღის ქვედა, უფა.

როგორ ნაწილი წარმოიქმნა ანუ მდებარეობა დამცრობილი თავისუფლება: დამცრობილი იქნობა, რომ მდებარეობა ხარკის იხილდენ, ოღონდ — თემობით, ცალკეული მემკვიდრე კი პირადოდ არ იხეცროდა. ცი თავისუფლების რაღაც ხარისხი (დამცრობილი თავისუფლება) მას შერჩენილი ჰქონდა.

რღვდეს თემი კომლტერად დაიბებრა, თავისუფალი „მწიწიკმეღეთა“ უნდა კარკა და წარმოიქმნა პირადთავისუფლებასმკვლეული მიწისმეცა ანუ ყმაგლები.

XI საუკუნის მიწურულს საზოგადოება უსვე გაყო რ ურთიერთსამეგრობლობის უნარსკვლერულ ურთიერთ — აწარუდებდა და მებებრე გვლებიდა, შემოვიდა ბატონყმობა. ფეოდალიზმის არამწიფე (მწიფე პატარონებობა), ათამედ გამამუტანული წაყოფი.

პატარონების დროს საზოგადოების უღიდები ნაწილის თავისუფლება დაიბეცრა.

პატარონების დროს საზოგადოების უღიდებმა ნაწილმა საერთოდ დაქარაღდა თავისუფლება: მიწისმკვლელობის უფლებარბოთმული მდებარე არ გაღდასკე, ამ გამეცრობდა, ამ ყმაგლები იქცა.

სავალაო ფერისცვლებიდა განიცადა საზოგადოების გამბარნებულმა ნაწილამ. მდებარობა დაყმევემ მფლობელი კლასის უმთავრეს სოციალურ ამოცანად დაყმევეულია მორჩილება და ძარცვა ჰქცა. პატარობა უფლებამოსილი კლასი მკავრულად (მებატონედ იქცა და, მათხადამე, მათი (პატარონებისას საზოგადოების მამყვანი ფუნის) პოლიტიკური და სამეურნეო შემოსულების უნარსკვლერად — ქვეყნის ხანგრძლივი სტაბილიზაციის გაწერა.

ამ უკვლეობის იხილ დეროტო, რომ აწხა, ურული წოდების მახსრტული იერარკიაც დაიღვდა: აწხარები გადერკაცდენ და თავი, თავიანი მამულებში გახელმწიფდენ. ამან უღედგომებისადმი ერთეულები (პატარონების დროინდელი სიყვლის) სოციალური საქარობეა მოსპო: ერთგულების ადგილი ჰქვეამდგომებამ დაიკავა — უღელი და მტრობა იმ კანონრბული საზოგადოებრივ მშობრად იქცა, რომლმაც უსველზე მძიმე შედეგი სამხედრო-თავდაცვოი სპეშეში მოიხდინა.

მეწარმობა და ყმის სოციალურ დუეტში თავისუფლებას არც ერთი მხრიდან აღარ დაჩრა დღელი. ბატონებობა მონიბის ხარკი, აქუბია და მათხადამე, სოციალური პირადლობა, რბაცს თუდეს ის ფაქტი ამატურებს. რომ უწენიბი ხელისუფლების მიერ

ართულმა რომანსმა სახე-
ლურხანდ გაიარა თავისი არ-
სებობის ასწლეული, ქართ-
ულმა კომპოზიტორებმა
არა მარტო შექმნეს, განა-
ვითარეს და ახალ სიმაღლეზე აიყუა-
ნეს ეროვნული მუსიკის ეს დარგი,
საკუთარი სიტყვა თქვეს მისი შე-
მდგომი აღმავლობის საქმეში და
არაერთი შედეგით გაამდიდრეს
ქართული სარომანსო მუსიკა.

ქართული რომანსის წამომწყებ-
შემქმნელად მელიტონ ბალანჩივაძე
ივლებოდა. მისი რომანსები „რო-
დესაც გიკტერ“; „შენ გეტრფი მა-
რად“ 1889 წელსაა შექმნილი და ამ
ჟანრის პირველი მნიშვნელოვანი
ნიმუშებია. რომანსის ჩანასახები კი
ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის
გამოჩენილი მოღვაწის ფილიპონ
ქორიძის შემოქმედებაში გვხვდება.

ქართული სარომანსო მუსიკის
კლასიკოსი — კომპოზიტორი დი-
მიტრი არაყიშვილი წერდა: „მათი
გამოსვლა იმ მიყრუებულ დროს
შუქურფარსკვლავს მოასწავებდა
ქართული მუსიკალური ცხოვრების
საბადონზე, კარგია თუ ცუდი ეს
რომანსები, მათ საძირკველი ჩაუყა-
რეს მუსიკალური შემოქმედების ამ
დარგს და ამაშია მ. ბალანჩივაძის
ღამსახურება“.

თითქმის იმავე პერიოდში შეიქმნა
ანდრია ყარაშვილის რომანსები
„ისევ შენ“, „დავრომილი, სნე-
ული“, ის კარგარეთლის „მშენი-
ერთა ხელმწიფე“, „შევიშრობ
ცრემლსა“, და ისინი, მსგავსად მე-
ლიტონ ბალანჩივაძის ზემოაღნიშ-
ნული რომანსებისა, დღემდე ცო-
ცნობენ.

ამ ჟანრის სათავეშია აგრეთვე
ქართული მუსიკის დედა-ბოძი —
ზაქარია ფალავანი, რომელმაც
თავისი რამდენიმე რომანსით ეს
სფერო საინტერესო ნიმუშებით
გაამდიდრა.

სარომანსო ჟანრმა თავისი ინტენ-
სიური განვითარება დიმიტრი არა-
ყიშვილის შემოქმედებაში პიკეა.
უფრო მეტიც, რომანსი, როგორც
დამოუკიდებელი კამერული ჟანრი,
სწორედ მის ნაწარმოებებში ჩამო-
ყალიბდა. არაყიშვილის სახელთანაა
დაკავშირებული ქართული რომან-
სის პირველი კლასიკური ნიმუშების
შექმნაც. ხელოვანის 80-მდე რომან-
სიდან ბევრი შედგება: „ვარსკვლა-
ვიანსა ღამეს“, „მე შენ გელი“,
„ივერიის მთებზე“, „ღამეა ბნელი“,
„ვარდ-ყვავილთა სამეფოს მოიღი“,
„ურმული“, „შემოღამება“, „მზე
იღარ ბრწყინავს“, „სიოვ ნაზო“...

...„ქართული რომანსი არ არის
მინდვრის ყვავილი. იგი ძველი თიბ-

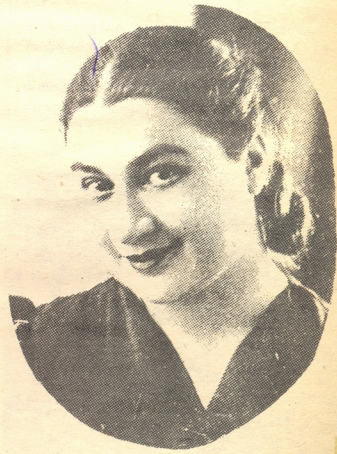

ქეთევან
ქობულაძე

ქართული რომანსი

ლოსის სალონებში და ბევრნაშვი-
ლში აღმოცენდა. როგორც თავისი გენე-
ზისით, ისე შემდგომი ევოლუციით,
ქართული რომანსი და მისი პირვე-
ლი კლასიკოსი დიმიტრი არაყიშვი-
ლი დაკავშირებულია ძველი თბილ-
ისის მუსიკალური ფოლკლორის აღ-
მოსავლურ ნაქადთან. ამ ნაქადის
ნიადაგზე აღმოცენდა ქართული მუ-
სიკალური ორიენტალიზმის თვით
მიმდინარეობა, რომლის სათავეში
დ. არაყიშვილი დგას“ („ქართული
მუსიკის ისტორია“, ტომი პირველი,
გვ. 132).

ჟანრის განვითარებაში თავისი
წვლილი შეიტანა აგრეთვე ვიქტორ
ლოლიძემ. 20-მდე რომანსია, რი-
მელითავე „შეჩვივა“, „ახ, ტურფაც,
შენი კირიმი“, დღესაც ცხოველი
ინტერესით იმღერება, კალამი სი-
და ნიკო სულხანიშვილმაც, მისი
„ტურფაც, მოდი, ნუ ხარ მტრულად“
ქართული სარომანსო ლირიკის ერთ-
ერთი საყურადღებო ნიმუშია.

მერი შილდელი

ბუნებრივია, როგორც მუსიკალური ხელოვნების ყველა ეხანს — სიმფონიურ, სიაპეროს, საგუნდოს, ისე სარომანსო მუსიკის სათავე ეროვნული ფოლკლორის წიაღში უნდა ეყრდნოდ, ქართული რომანსის მთავარი დისაყრდენი, სათავე ქართულ ქალაქურ ლირიკულ სიმღერაში უნდა ეყრდნოდ. ქალაქური სიმღერის ადმოსკალური (თბილისური) თუ დასავლური (ქუთაისური) შტო ხდება მისი მთავარი მასაზრდოებელი წყარო, ქართულმა ლირიკულმა სიმღერამ განსაზღვრა ქართული რომანსის სტილისტურ-ინტონაციური ბუნება.

რაც შეეხება დასავლურ, ე.წ. ქუთაისურ ანუ ევროპულ შტოს, იგი თავის დასაბამს მელიტონ ბალანჩინის რომანსებში იღებს და შემდგომ მომდევნო თაობის ქართველ კომპოზიტორთა შემოქმედებაში გრძელდება.

საყოველთაოდაა ცნობილი ალექსანდრე ჰაეკავაძის, მანანა ორბელიანის, მაია გურიელის, სოლომონ დიდაშვილისა და სხვათა დიდებული სალონიები, ახალი ლიტერატურული ნაწარმოებების გარდა აქ მუსიკაც სრულდებოდა. სწორედ ამ შესაფერ სალონებში დაიბადა ქართული პროფესიული მუსიკის პირველი ნიმუშები ლირიკული სიმღერებისა და რომანსების სახით. ყოველივე ამას, ბუნებრივია, ხელი შეუწყო აგრობული კულტურის შემოსვლამ. რუსული რომანსის (მიხეილ გლინკა, პეტრე ჩაიკოვსკი, სერგეი რამანინოვი და სხვა) ფართო პოპულარობამ.

ქართულ რომანსს იმთავითვე უყავდა თავისი მორტილიაღენი, უბაღლო ინტერპრეტატორები, რომელთაგან განსაკუთრებით უნდა მოვიხსენიოთ ზალია ენო სარაიშვილი, სანდრო

ინაშვილი და ნიკო ქუმისაშვილი, დავით ბაღრიძე და დავით ანდლულაძე, დავით გამრეველი — განუმეორებელი მოვლენა, რომელსაც სულ ახლახან დაბადებიდან 80 წელი შეუსრულდა. აქვეა ბათუ კრავიევიშვილი და პეტრე ამირანაშვილი, ქეთო ჯაფარიძე, მერი ნაკაშიძე, ნადედა ხარაძე, მერი მინდელი, ზურაბ ანჯაფარიძე და ნოდარ ანდლულაძე, მედეა ამირანაშვილი და ლამარა ჭყონია, ცისანა ტატიშვილი, თენგიზ ზალიაშვილი, თამარ ბახტაძე, ზურაბ სოტიკოაძე, მაყვალა ქსარაშვილი, მიაა თომაძე, ალექსანდრე ხომერკი, თენგიზ ჩაჩავა და კიდევ მრავალი სხვა, დაუფიქვარი საამო ხმებით რომ ატკბობენ სულსა და გულს.

ქართული რომანსის ახალი აღმავლობა 50-იან წლებთანაა დაკავშირებული. ამ პერიოდს დაემთხვა ეხანის ახალი გამოჩინება დიმიტრი არაყიშვილის შემდეგ. შეიქმნა მალაშხატრული ნიმუშები. მათგან განსაკუთრებით უნდა გამოვყოთ ალექსი მაჭავარიანის „სისა ფერს“, „სხივი“, მზეთა მზის სახეო“, „არ დაიდარლო დედაო“, არჩილ ჩიმაკაძის „შენი დაღლინი“, რევაზ ლაღინის „მაგონდება ჩუქურთმაში ყვავილი“, დავით გურამიშვილის, ნიკოლოზ ბარათაშვილის, გიორგი ლეონიძის ბრწყინვალე ლექსებზე დაწერილი.

ქართული რომანსი დეაწლს ვერ დაუკარგავს არცთვე ანდრო ბალანჩინაძესა და შალვა მშველიძეს, არჩილ კერესელიძესა და რევაზ გაბიჩავაძეს, სანდრო მირიანაშვილის, ალექსანდრე ბუქიას, ნიკოლოზ გუდიაშვილის, დავით თორაძეს, ოთარ თაქთაჩიშვილს, სულხან ცინცაძეს, ალექსანდრე შავერზაშვილს, მერი დავითაშვილს, ელენორა ექსანიშვილს,

ოთარ გორდელს, ველიქს ლონტაძესა აზარაშვილს, შალვა დავიდოვი-დავითაშვილს.

60-იანი წლებიდან იგრძნობა ქართველი ავტორების დიდი გაცეცხბა რომანსების ციკლების შექმნით. ასე, მაგალითად, შეიქმნა ოთარ თაქთაჩიშვილის რომანსების ციკლი (7 რომანსი) ვაჟა-ფშაველას ლექსებზე, მისივე რომანსების ციკლი (7 რომანსი) ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსებზე; რუსულან თოხაძის 6 რომანსი გალაკტიონ ტაბიძის ლექსებზე.

შეინიშნება ისიც, რომ ბოლო ხანს, და ეს თხუთმეტ წელზე მეტია, მოდუნდა ყურადღება რომანსისადმი, ახალგაზრდა კომპოზიტორთა უმრავლესობა ძირითადად მსხვილი ფორმის სიმფონიური ნაწარმოებებისა და საესტრადო სიმღერების შექმნითაა გაცეცხბული. რომანსის მიწვეატრული ფორმა ყურადღებში მიღმა რჩება. რატომაც გაუბრბიან ამ თითქოსდა, ერთი შეხედვით „იოლო“ ეხანის, სინამდვილეში კი, სარომანსო ლირიკა კიდევ უფრო მეტ მელოდირსა და ლირიკულ ნიქს მოიზოგს, მეტი პოეზიაა მისთვის საჭირო, უნარია საჭირო, დროის საოცრად მოკლე მონაკვეთში გმირის მყისიერი გრანობები გადმოსცეს დამაჭერებლად, მის განცდათა ღრმა და მართალი ჩვენება შესცდოს.

ქართული რომანსი მეტი სითბოს და ყურადღებას ღირსია. ახალ შეხედვებს ელის მსმენელი ამ ეხანში. მით უმეტეს, პოეტური მასალა უზგად მოგვეპოვება. კვლავაც უნდა შეიქმნას სულის დამაშებელი ქართული რომანსები — ამცლებელი ლირიკის შესანიშნავი ნიმუშები.

მეიარ ლონდარიკი

მედეა ამირანაშვილი

ლამარა კუონია

ჩეჩენთა ჩვენი თაობიდან

მლადინერ თორღაა

კოგაბი

ახლაც ჩამტყნის ბანდაზმული ბატალიონის მეთაურის მზრუნველი ხმა, კურსის რჯალის გარღვევის ფიციველი ბრძოლების ველზე შეწინავე მეომრებთან რომ მივეშურე-ლოდი სავაზეთო მასალის მოსაძიებლად:

— კორეპონდენტო, საითვენ მი-ეჩრტის, კორეპონდენტო, — მომ-ახიბდა იგი.

იგივე კომბატის (ბატალიონის მე-თაურის რუსული აბრევიატურაა) ბერეზინის მუღამ შეფთოებული სახე და ბრძოლის ველის ნაძვლიო მხენელ-მთესველი, დაქანტული მე-თაურის გარეგნობა, რატომ მოუწია ამ ხნის კაცს ეცხლის ზახზე ტრი-ალი-მეთქი რომ მაფიქრებინებდა, ახლაც ნათლად მიღვას თვალწინ. მან სამუდამოდ დამამახსოვრა თა-ვი კიდევ ერთი ეპიზოდით:

შტაბში, თავად იყო გადმოსული თუ ტყვედ აყვანილი, ერთი გერ-მანელი ეფერეტორი მოიყვანეს. ფერმკრთალი, აჯანკალებული (ამ გაგანა იგლის სიცნეში და ისიც ფიციველი ბრძოლებიდან გამოსული). ბავშვივით დამფრთხალი იყო. შტა-ბის უფროსის თანაშემწემ აღიქსან-დროვმა ზიზიტი ახელ-დახედა ტყვეს და თითქოს პირადღად მას შეეპყროს იგი, შესძახა:

— ხომ ჩამიგარდი ხელში, ფა-შისტო არამზადავ!..

და ერთი აქეთა, მეორეც იქითა ლოყაზე ლეწვა სილა ღონიერად. იდ-ნავ შემტარაძა, გალახულმა გერ-მანელმა მქენიკურად ზეაწეულ ხელებში ჩარეო აღეწილი სახე. თი-თქოს ამ ორმა სილაჲ ვადფარა სროლის კაჟფონიით, უტბად სიწუმე ჩამოვარდა და ხმა ესმა კომბატ-საც. უმღალ მოსწყდა რაციის, რომ-ბითაი არტილერიის ცეცხლს აჟო-რექტირებდა, წამში გაჩნდა გალა-ხულ-გამალაველის წინაშე, და უქანანკნელს მრისხანედ მიმართა:

— არ არის ლამაზი, ამანანგო შტაბის ოფიცერი. განა ტყვედ ჩა-ვარდნის სვემენ?!

მერე ორღინარეცს უბრძანა:

— აჰამეთ და წაიყვანეთ ტყვეთა შესაკრებ პუნქტში!

მალოგადი ზვილფაილიაი

9 აპრილს თბილისში, მთავრობის სახლის წინ, მოედანზე, მის მიმდე-ბარე რუსთაველის პროსპექტზე, საბჭოთად წოდებული ჯარისკაცე-ბის მიერ სსსანგერე გელბარეებით შემოღობიან მომიტინგეთა ჩეჩვის შენდევე მთელ ჯემ არსებში უზრს კარგეთა თვის დროზე ღირსეული, დღეს კი ვენდალთაგან სახელგატე-ზილი ჯარისკაცობა ჩემი. მწყედება წელი იმის შეგნებით, რომ მასზე მეც შეიღებია სათავდაცვო ის ზელ-ბარის, ფაშისტების შემოტევისას შე-მოსასანგარებლად რომ მჭერია ხელ-ში. ლაფი მესხმება საკუთარი სის-ხლით შეღებულ ორღენებზე. სირ-ცხვილით ვიწვე „ჩიტი-ციტინის“ ჯარისკაცე-უბტორის ხელში ნაქე-რის მსგავსი ნელბარეებით 44 წლის შემდეგ, აქ რუსთაველზე, ჯარისკა-ცად წოდებულებმა რომ მიჩეხეს მგალოგადი-შვილიშვილი ციციო-ები!

მავიფაილი ხეღვით

მეომარბა ბრძოლაში დაკარგა მხედველობა.

მერე, მრავალი ათეული წლები შემდეგ, შეხვდა შეკრებულ თანა-პოლკელებს, დაქალაჩეველებთ.

იგი ერთილა ხელდაც მათ — ახალგაზრდებდა.

სიჭაჰა

ზოგჯერ სიტყვა საჯანს მიმგანე-ბულ ლუგესა ჰგავს, რომლისგანაც იხსტტბა უნდა გამოადნოს, ვა-მოჩარხოს, გამოარანდოს ის სასურ-ველი რამ, ერთადერთი რომ არის თავისი დანიშნულებებისათვის, რო-გორც ერთადერთია გასაღები, კლი-ტის კვადება რომ ძალუძს.

ამ ერთადერთი სიტყვის მიგნებას და თავის ადგილზე დასმის ზედ ელვადა ქემშარტი შემოქმედის გუ-ლი.

ო, რა სასიამოვნოა ასეთი განლევა!

მავოლოგი

— თქვენე მწერალი-ეკოლოგი ხართ!

— რა მხრივ, ბატონო რამაზ?!

— ან სულ არ წერთ. ან კიდევ — მოკლედ. ამით იზოგება ტყე — სა-წიგნე ქალღმრთისათვის ნაკლებად იჭრება ხეები.

ხელის თოხა

ვით ოდენადღელ უხე ბაზარში ჩაგვილით ყველის გრძელ დაზღუბ-თან, ვაჭრებს ცხიბით გაზინთული ხელი უმღალ გაჭეკვიათ დანისაქე, რათა მოეჭრათ მსუქანი ყველი გე-მოს გასასინჯად — „მიირთვით. მე-რე ნება თქვენი იყოს, შეიქნით თუ არაო!“ — ასევე სთავაზობდნენ გასაბოგარი ქალბი თავიანთ თავს ომის შემდეგმდ ეს-ეს არის დემოკრ-ლოზებულ ჯარისკაცებს ფრონტის-პირა უმამაკაცო სოფელ-ქალაქებ-ში.

დახალი ღობე

დახალი ღობე! — ვინც მოისურ-ვებს, აადაგამს ფეხს და ვადალა-ვეებს; სასაფლოდან დაბრუნებულ მქეღლებთა ხელსახოცი რაღა თუნ-გაიმი გოგოს ცალ მკლავზე დაე-კიდებულთ — ვინც ხელს წაისე-ვლებს, მასზე შეიმშარლებს.

● სისხლიან ომიდან ცოცხლად გამოსულს, თითქოს უჭრუჭოს ცალი გამომყოლოდეს, მტანჯავს ბედი აუ-ტანელი საზანჯგელებით და მერე განა ერთით და ორით? ჩემი სიცო-ცხლის ღრუბლიან ცაზე წამითლა გა-მიელვებს სიხარული, და მერე ვა-ციცხეს კვლავ მოიკავს წყვილიაი. და მონახეცილოტენ ბედი და უბედო-ბა, ტანჯვა და ბედნიერება, წამიერი სიხარული და ხანგრძლივი კმუნვა!

● ფაჩრიდან დაეყურებ დაგვა-ლულ-დახეტილი მარწის ზედაბრის თითქოს წინ გადამშლოდეს მსოფ-ლიოს რუკა.

● მოსკოვის მისაღგომები, სმო-ლენწინა, კურსკის იერიშები, ლეი-წინჯარის ბლოკადა... მე მხრივი მი-თითის, ცრემლი მახარბოს იქ მო-ტრიალეს, და არ ვიცე; ო უფრო მატრიებს — ჩემი ტრაგიული წარ-სული თუ ის, რომ იგი ეფერთხებ-ბულია ხეოფამისტ უმადურთაგან.

● წარსულის მძილობა შეხორ-ცეხულია. ამის შემდეგ უადგილოა ბიაველი ძველი ტყვეობებისაგან.

● წარწერა უცნობის საფლაგის ქვაზე:

მალობა ღმერთს, ძლივს მარტო დავრჩილ...

გაქრევი როდნარ ღუგზასკე

ეს ერთ-ერთი პატარა ტაბილაა. მასზე მოკონადათაბანია მათგან. რომლებითაც სავსაა ჩამი მისნიერბა, რომლებითაც ვსულღამულაც და თუ ოდამდე შევძელი თარი მოვუყარო მათ. ვალმოხდილად ჩამთვლი თავს უარიგულს ამოვლინა მამის ხსოვნის მხარე ან ჩამი გვიღვინს წინაშე

მე თვითონ არ ვიცი, საიდან დაიწყო ყველაფერი. ალბათ ამ პირველი შიშისაგან. როცა, ქართულის გაცეკოთილზე კარი გაიღო, ჩემი გვარი დაიხანეს და მთხოვეს. დირექტორის კაბინეტში შევესულიყავი. გამოვირდა, გაუყვირდა მთელ კლასს. მხოლოდ მისწავლებელს არ გაეკვირვებია, ალბათ იცოდა... მაგრამ ამას ყველაფერს მეტი მივხვდი. მეჩხიდან წამოვდექი, კლასიდან გასულა დავაპირე, ჩანთა წაიღო — მიიხრა მისწავლებელმა და კლასიდან გასულს. მზერა გამოძაყდა. დერეფნის ბოლოში რომ მივედი და სამასწავლებელსკენ მარცხნივ გავუხვიე, მხოლოდ მამინე გავიგინე, როგორ გაიხურა კარი მისწავლებელმა და როგორ ატყდა კლასში ჩიჩქოლო. დირექტორის ოთახის კარი დახურული დახვდა. კარს მივეყუდი. ასე ვიდექი ცოტა ხანს. ათასი რამ მომიდიოდა თავში. ვერ ვიხსენებდი არ დავაშავე. მეტი დავიღალე და ჩავიკუბე, სამასწავლებლოდან ჩემი დამრიგებელი, დედა ნანა გამოვიდა. ადგამა დავაპირე, მაგრამ როცა მისი გაფითრებული, აციტომბებული თვალები დავინახე, ისევ ჩავვკეი. დაძინება, შეცბა, აქ რა გინდაო, — მეითხა, პასუხს არ დავლდებია. წამომაყენა. დირექტორის კაბინეტის კარი შეაღო და შემვიყვინა. თვდახრილი ვიდექი, ორივე ხელით ზურგსუენ ჩანთას ჩაქვიღებოდი და ფეხებზე ვირტყამდი.

— წაიღე, ქეთონო, წაიღე სახლში. თქვენებმა დარეკეს, მოვიდესო, — მიიხრა დირექტორმა.

ჩანთა გავაჩერე, თავი ავწიე და თვალბუმი შევხედე დირექტორს, კონკრეტული ვერაფერი ამოვიკითხინა არ ამომიღია. მოვტრიალდი და გარეთ გამოვვარდი, კბინე ისე ჩავრბოდი, რომ ბოლო საფეხურზე

ფეხი დამივცა და ნახერხმოყრილი იატაკზე გავსროლიდი. უცებ წამოვხვტი, სკოლის ეზოში გამოვვიდი, დარაჯი დამედევნა. არ გაგჩერებულავარა. მრგვალი პალამდე ისე ვიბრინე, დავიღალე, საკუთარი გულის ბეგბეგე ისე შესძოდა. მეგონა დავვრუდებოდი, ვეღარ ვსუნთქავიდი, ვაგჩერდი:

— ქეთი, — დამიძახა ვილაყამ. მოვიხიდე, მრგვალი ბაღის ქვედა, ბოლო სკამზე ჩვენი ბიჭები ისხდნენ. — დაითესე? — მეითხა თემომ. — არა. — რა გჭირს? — მეითხა მამუკა. ჩანთა გამომგლიჯა, ილიკოს გადაუშლო და სკამზე ძალით დამსვა. — რა გჭირს? — გამიმეორა. ხმას ვერ ვიღებდი.

— ააღდე რა, ვაბო, ხარ თუ ტრულია, — შეუხტია თემომ.

თვალები დავხუჭე, ყური დავუვადე გულს. ნელ-ნელა წყნარდებოდა, მუხლებში ძალა მიბრუნდებოდა. უკვი ფიქრის უნარც მიბრუნდებოდა. თვალები არ გამიხვლია. ვიცილი, ისევ შეკითხვებს დამეყრიდნენ ბიჭები. ფიქრი განეკარძე. — იქნებ არც არაფერი არ მომხდარა, — და უცებ გავბასუნდა. როგორ გამომიძახეს ერთხელ კლასიდან და მე და დედა როგორ წავვიდი გულგრილვში. ჩვენი ძალი, ტანგო, ლოგინში წამოვარებული დავგვხვდა. მამას კი მის ფეხებთან ეთინა. ჩემმა სიცილმა და დედის ქოთქოთმა გააღვიძა. — არ მიეკაროთ. ფილტვების ანთება აქვსო, იცილოთ, გაშვლომა, მაგრამ მივხვდი, რომ ფიქრში გავიდიმე. იქნებ მართლა რამე დავაშავე და დირექტორმა დედაჩემის კლავებში ამჯობინა ჩემი ჩავდებმა. იქნებ ეს ვიღაცაზე გამოვციდილი დასჯის ახალი მეთოდი იყო. ამაზეც გამიფიქმა, იმატომ რომ ვიცოდი. დედა რომ მსჯი-

ლა. ნახევირ სათიშო აღარ ახსოვდა არაფერი. ვადავწყვიტე, რომ ეს მეორე ყველაზე სწორი და რეალური მიზეზი იყო იმისთვის, რაც დღეს მოხდა და მშვენივლად გავხილვ თვალებში.

— შენ კლასშიღ მსხე თუ იქვეტი, კიდევ კარგად გაგიძლეს, — გაიციინა ბანამ.

— წამო, ყაზბეგში შევიდეთ, — თქვა ზურამმა.

ჩიბეში ხელი ჩავიყავი, ხურდები ამოვიდი, ორ მანეთამდე იქნებოდა. ხელისგული გავშალე, სწოვად ისე, როგორც დილას. მამას პიჯაკს კიბე რომ მოესინჯე, შიგ არაფერი დამრჩეს-მეთქი და მეტი ხელისგულზე დავითვალე — ათი კტლები, ქვესი სასისკი და ოთხი კორეკი — მამა თათვის ოთახიდან გამოვიდა, პირში რაღაც კლავიშებიანი საკრავი ელო და "ჩრეთკაბიეთის" მელოდას უკრავდა. ჩემს ხელისგულს რომ დავხედა, გამოიღმა. "მა, ქეიფობ" — და აბაზანაში შევიდა. წინა დღეს მამა მესხეთში იყო წასული შოთხობაზე, ალბათ ეს საკრავიც სადღაც გზაზე იყოღ.

ხურდა ლოდის ჩაუვცალე გამოწვდილი ხელში.

— თქვენ წადით, ბიჭებო, მე სახლში წავალ.

— გაგიდეთ, გინდა მამაშენს ინფარქტმა გლოჯოს, იცი, რომელი საათია?

— სკოლიდან უკვე დარეკილა, ასე რომ აზრი არა აქვს. — უმუპასუხე, ჩანთა თემომ მომაწოდა და წამოვიდი.

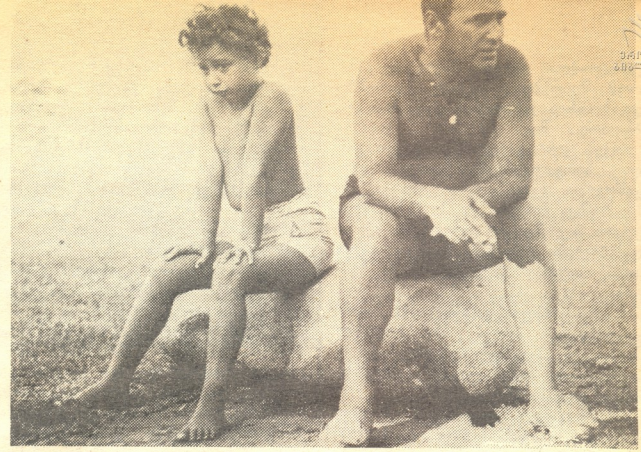
მშვენივლად მოვდიოდი, როგორც ყველა მოსწავლე, ჩანთას ვიჭებდი და გზის გარდა ყველაფერს ვუყურებდი: განდევლ მოხუც ქალს, პაღლები ორი ბიოლი მუწონი რომ ელა-

და ძლიერ მიათრევდა, მერე გოგონებით სავეს მანქანამ ჩამიჭრა. ბიჭს ისე ჰჭონდა მკლავი ვადმოყოფილი ფანჯრიდან, ეტყობოდა რომელიღაცს ებარებოდა. ჭეხის მეორე მხარეს ახალგაზრდა ბიჭი მოდიოდა, გვერდზე უღამაზესი თეთრი ღორი მოჰყვებოდა, გამწვლულ-გამომწვლენები შორიდან უფლიდნენ, ის კი გაჩვიული მოდიოდა, დამკნავად იღებოდა. მარჯვნივ ჩავუხვიე, იქ, სადაც ახლა კონსტანტინე გამსახურდიას ძველი დგას, მერე პროსპექტზე გავიდი, მარცხნივ ატელიესთან ძია ლივის მივესალმე, ქუჩაზე გადავიბრძინე და როცა პატარა სკვერის კუთხეში, ჩემი სახლის ქვეშ მდგარი მიწაღებების ჩიხურიდან ძია ზურაბის და ბულიკას ჩვეულბორცვ მომდიმარ თვალებს ვერ წავეწყვდი, გამიკვირდა. გაგნერდი, ჩიხურის კარი გამოვადე:

— გამარჯობათ, ძია ზურაბ, ძია ბულიკ, რა იყო, ისევ ბემბიმ ხომ არ მიადსა თუქვინი ჩიხურის კარს? — ბემბი დღეს არც გამოსულა, ისე, საჭმე არ მიდის, — მიპასუხა ბულიკამ.

— ძია ზურაბ, ძალიან ვთხოვ, ერთი დაეკუმენე რა? — არ მოვეშვი მე. — მაკა რა, მაგის ხასიათზე არა ვარ, ხომ იცი, თუ დაიწყო, ვეღარც გააჩერებ, — მიხვდნი რომ მიპუმენობას აზრი არ ჰქონდა, კარი გამოვიხურე, მაგრამ სანამ კარს გამოვიხურავდი, რომელიღაცამ ისე ამოინებნა, რომ კინაღამ გული ამოიყოლა, სადარბაზოსკენ მოეტრიალდი, ორი სასურფო მანქანა დაინახე, ერთის უკან კარი ღია იყო და ლამის სადარბაზოში იყო შესული.

ალარ მახსოვს, როგორ ავიბრძინე შეიღო სართული, რამდენჯერ დამიციდა ფეხი საფეხურზე, რამდენჯერ დავეთვალე თითოეული საფეხური, ყველა კარზე დაწერილი გვარია — გოცირიძე, შენთაშვილი, ვაბაძეშვილი, ნაცვლიშვილი, უნჯიკიძე და როცა ხასაშვილის მერე ჩემი გვარი უნდა დაწერიხა, კარი ღია დაძინდა. შენა დერეფანში, რკინის წითელ-ჭვირიან კუთხე, ახალგაზრდა ბიჭი იჯდა, რომ დამიჩინა, წამოხტა და მამას თოხანის კარს აფეჯარა. შუშის იქით თეთრი ხალათები დაბარბიალებდნენ, მამას სტკიოდა... მაგრამ რა სტკიოდა ჩემს მზიარზე, ხითხითა, საკეთილად და სიცოცხლის წყურვილით სავესთვალეზიან მამას, არ ვიციდი. ყველაზე საშინელი კი ის იყო, რომ არც ის ვიციდი, რითი დაეხმარებოდა, ან როგორ მოვეტყობოდა. აუჰ, როგორ მეტკინა... მეტკინა ისე, რომ ციკვა ოფლმა დამასხა, წითელჯვარან რკინის კუთხე ჩამოვყე-

ჭი, მოვიხარე, თავი მუხლემში ჩავრე და რადან ტკივილის და შიშის ატანა აღარ შეიძლებოდა, ავტირიდი. მერე არ მახსოვს რა მოხდა. მახსოვს, მე და ჩემმა მეზობელმა ლამარა დეიანამ ცარიელი სახლის კარი გამოვიხურეთ და დაიწყო ისევ ღუმბადე ერთი, ორი, სამი, ოთხი... თორმეტი, ხარაშვილი, უნჯიკიძე, ერთი ორი სამი ოთხი... თორმეტი, ნაცვლიშვილი, ვაბაძეშვილი და ჩვენ ლამარა დეიანა სახლში შევედი.

მერე აღარ მახსოვს, ვინ მოვიდა და ვინ წამიყვანა ვერაზე ბებიასთან და ბაბუასთან. სოცარ სახლში, რომელსაც ერთი გრძელი აივანი აქვს, სადაც ცხოვრობს უამრავი კეთილი მშობელი, რომელთა სახლის კარები არასდროს არ იხურება, რომლებიც ერთმანეთთან როგორც საკუთარ სახლში, ისე შედიან, რომელთათვისაც მე ზუსტად ისეთვე შეიღო არ შეიღიშებოდა ვიყავი, როგორც ბაბუასათვის, ბებიასათვის, დედასათვის და მამისათვის, მაგრამ სად იყვნენ ჩემი სულიკო, მელოტა, დიკო, ცილა, ბიჭი და თამაზი, გია, ნინო... დერეფანი ცარიელი დამიხვდა, დერეფნის კუთხეში, როგორც ყოველთვის, ჩემი საყვარელი ლალი იჯდა, ქალი, რომლის უბედურებასაც მამინ მიგვდიდი, როცა დაინახე, ჯონზე დაყრდნობილი კედელ-კედელ როგორ მიუყვებოდა დერეფანს და ეტყობა, ჩემი ცნობისმოყვარე თვალების გამო, უხერხული შექონება რომ არ დამესვა; ბებიაემ ოთახში შემათირა, სამზარეულოში დამსხდა და მითხრა, რომ მიმე ავადმყოფობას გამო ლალი ცხრა წლიდან ასეა, რომ ლალის ახლა არაფერი აღარ მშველება.

— რატომ? რისთვის? — მინდოდა მეკითხა, მაგრამ ბებია სამზარეულოში აღარ იყო, იგი თავის

ოთახში გასულიყო. ფანჯარასთან იდგა და მხრები უცაცუცახებდა.

— ბებია, გიასთან გავალ? — ვთხოვე მე. — გია სკოლაშია. — მაშინ კოკისთან ვალ? — კოკიც სკოლაშია! — მაშინ მითხარი, რაშია საჭმე. სად არიან ყველანი, რატომ გამირბიან, სადაა მანანა? — მაანაა უნივერსიტეტშია. — დღეა სადაა? ამოიღე; ბებია, ხმა და მითხარი, სადაა მამა? — არ ვიცი; გულის რომელი სიღრმიდან ამოვიღე ეს სიტყვა და ეტყობა, სული ამოვყოლე, რადგან ბაბია მეცა, სავარძელზე დამსვა და რაღაცის ახსნა დამიწყო.

— ერთი-ორი დღე მოითმინე ბებია და მერე ალბათ ნახის უფლებას მოგვეკემენ. შენ ნუ გეზინია, დედაც იქნა და მამიდაც, გვერდიდან არ შორებიანია, ერთი-ორი დღე და ყველაფერი გაირკვევა, ყველაფერი კარგად ექნება.

ერთი-ორი დღე კი არა, ოცი დღე გავიდა, ოცი დღე მესმოდა სიტყვა აფონია, რომლის მნიშვნელობა არც მესმოდა და არც მინდოდა გამეგო, რადგან ვიციდი, რომ ამ სიტყვის გამო არ შეიძლებოდა პალატაში შესვლა. ვიციდი, და ამიტომ ველოდი, როდის მეტყეოდნენ — ორჩა აფონია, შედი და ჩაეხურე მამასო.

ყოველ დღე დავყავიდი ბაბუას საავადმყოფოში. ატუხული ვიდედი დერეფანში, ოცი დღე არ გამოსულან პალატიდან არც დედა, არც მამიდა, მარტო ექიმები დადიოდნენ აქეთ-იქით საქმიან ნაბიჯებით, რაღაც გრძელ ქაღალდის გველებს დასარიალებდნენ და ერთმანეთს ეჩურჩულებოდნენ. უამრავი ხალხი იეროდა საავადმყოფოში, ყველა მისი მეგობარი იქ იყო, ყველა შესვლას

დღეობა

ბ

უშინდელივით მახსოვს ყველა წერილში იმ დღისა: სექტემბერი შემოსულიყო; ზაფხულს მთლიანად არ გავსვოდა ყელი. ვერ კიდევ იქნებოდა კულს და უშებ ბოლის ბავშვის ხმა შემოატანა კლასში ღია სარკმლიდან:

ლევო, მამაშენი დაბრუნდა, მამაშენი...

ბურთივით ახტა და დახტა ლევო, სარკმელთან მიიჭრა და ისკუბა: შენინებულნი ვეცით ფანჯრებს ჩვენცა და მასწავლებელიც — არაფერიც არ მოსკლია ლეოს, მიირბას, შირბას, კურდელი გვეგონება და გაიჭრა კიდეც სკოლის ეზოდან: რამ გადაახტუნა იმ სიმალიდან, ახლაც ჩავფიქვრდები ხოლმე ხშირად და ვიწინებ ვერ მოვგებულვარ, რა ძალი იყო ისა, სხეულისმიერი ვახლდათ თუ ზებუნებრივი, ალბათ ორივე ერთად — მერე კლასში ვიყავით, სკოლის შენობაც, თანამედროვეებს რომი ჰგავდა, დაგვალულეს, ატყორცნილ-აჭურჭეტებულიყო — სადა ჰქონდა იმდენი გამბედაობა, გააზრებული იყო თუ გაუზრებული ის საქციელი, ალბათ ვაპირებულეს და გაუზრებელიც, ვიწინებ ხიზანა და უპრობამაც გაათანაბრ-გაუმსაყრბა გამბედაობა და ერთი რამ იყო კიდევ საკვირველი, არაფერიც რომ არ დაშავებია, არადა, ძირს, ფანჯრის ქვემოთ, ქვაფენილი ეგო; ეტყობა, აზრდაუტანებლად გამბედავია და გონსდაუბორონივლად ვაყაყუტერი ბუნებისა უცებდელად ოცნებაასრულებულ-გასაგებდინებრებული ადამიანი, მეტადრე მაშინ. თუ ის ბედნიერება და სიხარული, მოულოდნელად, თითქოს შემთხვევის წყალობით დასტკლმობა თავს; უყვარ მიწისძვრასა ჰგავს ხოლმე ხშირად ასრულებულ წყობით ნადიერ-ნანატრ-ნაოცებარისა, ავადგონაზე-შეგაბარბაც-შეგაჩანჩლოარებს იმდავეარად, რომ შენ აღარა ხარ, აღარც სხვა ხარ, აღარც ისა ხარ; რაც ერთდროს ბრძა-

ჯ. შამაგა ბიძარაძე

ნდობილი და აღარც ის ბრძანდები. რაც ახლა ხარ და ლევისაც ამგვარი რამ შეგიბედა იმ დღეს, სარკმლიდან რომ შემოიჭრა ხმა, რომელმაც მამის დაბრუნება ამცნო და იმასაც ვიტყვი ბარემ, ომისდროინდელ ბიჭებს გმირთა გმირებადა და ლევენდათა ბინადრებად გვეცქია მამები და შვიც ქალღიდი რომ მოვიდოდა ხოლმე ტრაფარეტულ-მშრალი შინაარსისა, გმირულად დაეცაო, ეს სიკვდილი სიკვდილად არ გვიჩნდა და ცრტა არ იყო. გვიკვირდა კიდევ უფროსთა ვაიგიშვილდა-ცრემლისღერასახისხეკვანი — სიკვდილი ჩვენიფისა, ის იყო. კუბოში გამოტრღლ ადამიანს რომ დაეგინახვადით..

ხოლო ლევო მხიარული კენტრულ-კენტრულით მიიჭრა თავის ეზონდემ და, აპა, ჰოშკარს რომ მიტანა, ცუდი რამ მოსდებოა უწინასწარმეტველა ტანამ: სულ რამდენიმე წუთის წინ თუ მეორე სართლის ფანჯარას ვადაველო და წამის იმ მეთაობადა, დაბლა რომ ეშვებოდა და სუნთქვა შეუგუბდა, სიღადე-განუმეორებლობა ავრბონობისა ფენისა, მიწის მიზიდულობისა და შიშის, უფრო კი სიღრთხობის დათრკუნვა-გაჭირბობისა, ახლა აქ, ჰოშკართა, თავის ეზოსთან, საკუთარმა ხორცმა და ძვალმა დაამძიმა და იმანაც, რომ სუნთქვა და სისხლი მიმოუღიდა, იმანაც, შიანი ამინდი რომ იდგა, იმანაც, მამისის რომ დაბრუნებულყო და უშებ დაამცირებულ-ჭარბავანცილი-გონისსწარმთმევი და საიდანლაც, თითქოს მოულოდნელად გამოძებარი წინაგონობა დაეუფლა ცუდისა და-შიშიც; და მეგრე რა შიშში, სტიქიურ-სიზოველური კი არა, რაც ბუნებრივ-სანონზომიერია ყოველი ცოცხალი არსებისათვის, ლაშქრობ, აშან კი შეაძრწუნა, ნიბიჯის გადადგმა სურდამ და გაუმძნლდა, ვერ შესძლო, საზიზრობა იყო განსაყდეულ-ხიფათის მოახლოებას რომ უგრძობდა სისხლი თუ გული, ძვლი თუ რბილი და

ცემა. აშორებულმა წვეთებმა დასაყვარა ტანი, ის ოფლი ოფლად, მაგრამ ყინვაც რომ გასკდომოდა ტანში?

შიშმა და ცუდის წინაგონობამ გულისრევა მოახლოდა და აღარც დაუყოვნებია; წამოაზიდა, ამის გამო თუ იყო, ოდნავ რომ შეაშრა ოფლი, ყინვა კი, რომელიც წამის წინ უკვლიდა სხეულში, მხურვალეად ექცა და ძაძვაგი შეუჩერა. შიშაც ისე შემამძრწუნებლად აღარა გრძობდა. ცუდის წინაგონობა არ გაპტრობოდა მხოლოდ და მეგრე, როდის-როდის, პიშრისაკენ გაიწვინდა სიყვრი: რკინის რკიუტებს იქით, ეზოში, ხალხი ირეოდა, ხმადალი ლაპარაკი ჰყესმა, მაგრამ ვერ გაერჩია, ვინ უნდა ყუფილივყენ ისინი, ვერც ის ვაგდა, რასა ლაპარაკობდნენ, მეგრე და მეგრე, ოფლი მთლიანად როცა შეაშრა და მფლემშიაც გაუქრა ულონობა და გამბედაობაც, რომელიც არა ჰკლებია არსდროს და წულან წართმეოდა მხოლოდ, ნაწილობრივ დაუბრუნდა, ყუფილივყენ თავის ელვერი დადლო: ჭერ აივები და აივებიდან გადმოფენილი სარეცხი გამოიკვეთ-გამკვეთრდა, მეგრე ბებერი თუთის ხეც, ეზოს კუთხეში რომ იდგა, ადამიანთა სახეებიც და ის კაციც, რომელსაც ხალხი შემოხვეოდა ვარს, ლაპარაკის ხმაც დაიწიწინდ-დამპვირალოდა და ყველანი იცნა: ხალხი, იმ კაცის შიშითა გამოაჩენდა, მეზობლები იყვნენ, მათი, რომელიც კაცს უშემებდა და მხარს, დედა იყო ბიჭისა. ხოლო ის მამაკაცი, იქ მყოფთა ყურადღებად რომ ვახლდათ ქვეული, დედა კიდევ და ვერც ეცნო, ნაცნობი იყო ერთდროულად და უცნობიც; მამის სახე ბუნდელ ასსოვდა, ფრონტიდან გამოზახვილი ორილი სურთით გაღიმებული ჯარისკაცისა, რომელსაც მარტო ტუჩ-მბილი კი არა, ყურებიც უცნობდა. მე ვარ და ჩემი მხობლი, ფარატონა ქალღიდი იყო ნაბოლად, მამად ვერ აღეჭვა, ახლა კი სისხლმა მიახვედა, მამამისი იყო ის ჯარისკაცი, ხალხი რომ შემოხვეოდა ირგვლივ..

ადრე, ომის უშინდელ გაწყლილ-აზოზიალბეტულ წლებში რომ წარმოიდგინა ხოლმე ამ კაცს, სამხედრო ფრონტი კი ეცევა და მგერულ ორენები და მედლები დაჰქონწიალებოდა, ამასთან ერთად ყველაფერი უცრიალ-უზზინავარება, სამოსიცა და ჭილღობაც; ახლა, სინამდვილეში, ეს ფრონტი სხვაანორი იყო, გახუნებულ-გახეხილი, ორდენ-მედლებსაც, კაცს იმდენი რომ აუერჯალა მგერდზე, წარმოადგენითაც რომ ვერ წარმოდგენდა. ბზინავრება დაჰქარ-

გოლა და ალბათ ამისი ბრალი თუ იყო, ორიოდ წუთის წინ ოდნავ დათრგუნული შიში ისევ დაეპატრონა სხეულს და აზროვნებასაც. მაგრამ აზვარდა გააცოცხლები უარს რამ მოხდა, დააკონინებელ-გონისძიველი, შიშს სიმორცხვეც დაემატა და ორივემ ერთად, შიშხარვეშა სიმორცხვემ თუ მიტყვებდაცავეულმა შიშმა, რომელიც მოულოდნელად მიჰტროდა, ჯერ რომ არ მოსწრებოდა არასდროს, იმგვარად დააქინდა-დააჩივებურადაცო, მაგრამ რამდენხან იქნებოდა დაყუდებული ჯიშკართან, მტკინებულად დაიპარა-დაიყუნთა და როგორც ექნა შეაბიჯა ეზოში: თითქოს ბლანტ-აყროლებულ წუმპეს მიაპობდა, ეჩვენებოდა. სხვის ტანს მეთაგრებ-მივაზოზუნებო, ნახვებიც ნახვისაირი ჰქონდა და დღეებამდე ამბიბიც სხვის თავსა ხდებოდა — ოპ, ლეგო მისულა, ლეგო, აყაყან-აყრა-მულდინენ მეზობლები და ამ ამბავმა რეალბად დაუბრუნა მცირე ხნით, სულ ერთი წმითი და, აჰა, ბოლოს და ბოლოს მიხდა ის, რაც უნდა მომხდარიყო აუცილებლად — შამამისის წინ დიდი უკე, მაგრამ კვლავ უწინდებურად ნებისყოფიანობა გუნ-ნული-ნირთაბითელ-გონარეულიყო... ხოლო იმ კაცმა, ომგადახდილ-შინ-მობრუნებულმა, სულ მთლად უცხომ და უცნობმა და შიანი შამამმა — დანაშაულებითი იცოდა უკვე ესა — თავზე ხელი გადაუსვა ჯერ, ცხელი ტორი ჰქონდა, თითქოს მუგუზულმა

შეუტრუსა თმა, მაგრამ მიუხედავად სიმბურგოლისა ციგმა, ყინულოვანმა ძაბაძვამ დაუარა სხეულში, მერე კი, მარჯვენა ხელის თითებით მარცხენა ყური აფრწია, მარცხენაში — მარჯვენა. და საქციელით მოფერება თუ გამოზახვა ჯარისკაცმა, რომელიც ომის გზებმა და დღეებს გავუზეშ-გავე-ველურ-გაებტუტუტებინა, უყურა, უყურა და უცებ ამოიროხრობა:

რა კურკაც დატრეცო, ის კურკა და მძებრი, ვირეშეაკე შენა, მე კე გერმანია ავიდე და გიტლერსაც ხო დედა ვეტირეო...

და: მეზობლები ახარხარ-აქისკის-დენენ, რა აცინებდათ იმ ბედოვლათებს. რა იყო საროხროხ-სასიკისი, ხოლო ბიჭი უფრო უარესად დააკინდა-დაარიავდა ამ მკრებელურმა კის-სის-ხარხარმა და წყაბატულ სიმორცხვეგარეულ შიშს ზოილე დაემატა: თვისი თავიც სძადა ამგვარად, მეზობლებიც ზარავდა და შამამისიც ეზო-იზლებოდა, მაგრამ უფრო შემზარავი რამ მერე მოხდა, უცებ, თითქმის მოულოდნელად, ომგადახდილის ცოლიც არ აქისკის-გადაფიჩინდა?! ისე გულიანად აქისკებულყო, სხეულს ყოველი ნაკვით აღენაცალა-ასმნარ-ტალებოდა და ქმრისი-თვის ვერ მოეწყვიტა დაბინდულ-არსიკობული მზერა და ბიჭი ერთ საშინელებას ჩასწვდა, რამაც კიდევ უფრო მეტად გააბოროტ-დაბოლია: დედამისი ახლა მხოლოდ და მხოლოდ დიაცა ბრანდებოდა, შამაკის დახარბულ-

ლი დედაცოცო, ვნებას რომ ატყუებდა ავტროპ-ავტროხებინა და რაც მაშინ ხდებოდა, თუნც ბიჭს ამდენი არ გავებოდა ჯერ, ავტროპ-ავტროპ-ავტროპალი იყო — ჯალს ღვთის მადლით ცოცხალი დაბრუნებოდა ქმარი, ომის უხედულება-არისხვა-ყიამეთის გადარჩენილი და მარტოობის უძიმძეს-უსაშინლეს წლებიც ხომ ბოლო მოაღებოდა: ეს ყოველივე ურცხვად და უხუნოდ გაშეშვებულყო სიმართლედ ვახლდა, რომელიც ბიჭს არ უნდა სცილნოდა — ქალმა დედობისა და დედაცოცობის ტვირთი ველარა ზინა ერღობოდა, დიაცურმა ბუნებამ დაჯახანა გარბობა დედობისა, ქალურმა საწყისმა იმარჯვა, რაც ჩვენ-ულბობრეშ ჩვეულებრივი ამბავი იყო მეზობლებისათვის, ხოლო ბიჭს იმის შეგონებამ, რომ დედამისი დედამ დაუფორმებოდა და უმტკინეულად დაუთმო ადგილი დედაკაცს, წყაბატული წინაგონობა აუხდინა ცუდისა და უფრო უარესიც, სისხლიცაყიანავ-დამამტკინებელ-გაუფრობებელი ეჭვი აღდურა მამისადმი, თითქოს ქალი მარტოდენ დედა იყო...

ღამით კი უფრო შემზარავი საშინელება დატრიალდა, სინამდვილე ზედმეტად ავხროცულ-უწმამურად გატრეტობანადა და სიცოცხლემაც ბილწო იერი დაიწყო, იმ გათავებულ-ბულში ეჭვის ჭიამაც ხომ არმჯა და აიშვა: ოჯახი ერთობიანად, ვიწრო ბინაში ცხოვრობდა და ბიჭს, რომე-

შპარბლში სტუმრად დასთან მისულ ვაჟა-ფშაველას შართა ჩვეული სიყვარულით შეხებდა:

— თავს დაგინაცვლოს შენი დაი, ლუკაც. — სიძე ჰებდა დასწული მიხაც მაზინვე ოთახიდან გამოვიდნენ, დიმილით მიეცებნენ სტუმარს, მოიკითხეს, ჩამორათვენ ცხენი, დააბიწავეს და მერე ხალხისთან ხაუბრით გაუფიქრნენ შინსაკენ.

ფეხს დაღლა ეტყობოდა, ციმიზიხს წყლულით დაზრტილი თვალი უფრო გაშვებოდა:

— დაიღლებოდი, თავს შეგოვადლე, მოდი, ბიჭო, დაიხვეწე, — ენაშფობდა მართა. — როგორ გეავს ქალახი, ბაღდე, ხომ კარგად არაა? ენაცავილოთ იმით მამიდა!

— ყველა კარგად არის. ბაღდელომა დმერთს, ავად არავინა შეავს, — უხასხუხა ვაჟამ და ხმაფეხს სკამზე ჩამოკვდა.

ჰოუზის კატარა

გიგაზანი ამ საინტერესო მასალას, იხადა, დაგაბადავთ, იგი ჩაწერილ გომგონებაგაზა და მესარბაული.

გიორგი ლორენიაძე

ასეთი მინაწერი ბაუკეთებამა ზალმა მარკოზაშვილის წარიდრისათვის გიორგი ლორენიაძეს და იგი გიორგი ნატროშვილისათვის გიგაზანი და იგაზანადად (მაშინ გიორგის ნატროშვილი უწინააღმდეგოდ, „დროუხს“ რედაქტორობდა). სეროდე იმ დღეებში „დროუხს“ რედაქტორი შეცვლილა და „პრობის პაბაბა იაც“ სპარბით მის მასალაზე გაბანაულა. ცოტა გვიან აბა, მაგარც გომბინ-პაბაბიში, სის თხროვნას მაინც ვასრულავთ.

შართა ვახშმის თადარიგს შეუღდა, ჩებმე კი ცხვარბობა დააბინავა და შეზობლების მოხაწვევად გავიდა.

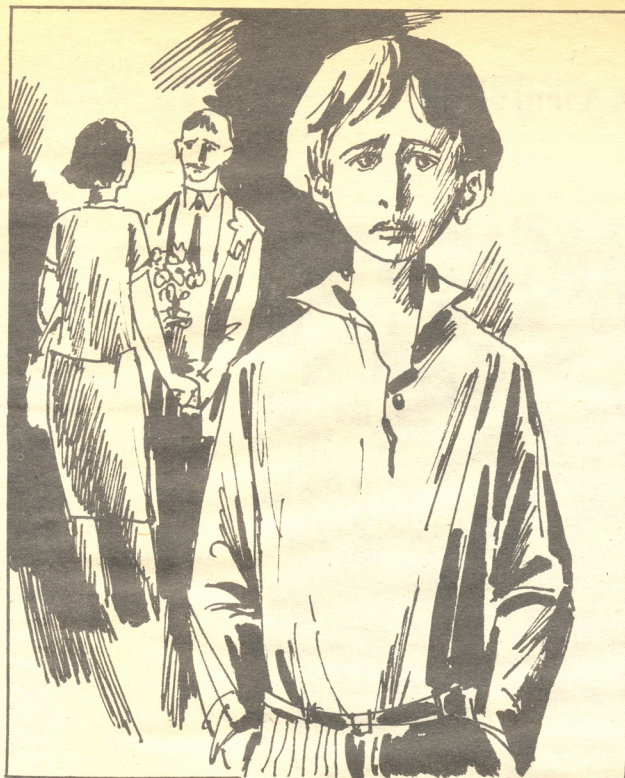
ვახშმის მზადებაში გართული მართა მას შეკითხვას შეკითხვავ ეპიღევდა.

— შურსა ვარ, ბიჭო, შორსა, ძვირად შეგმინ ჩემიანს ამბავი.

ვაჟამ არაფერი ჰუბახუხა, მხოლოდ ერთი-ორგზნ ღრმად ამოიხვეწა.

— დაქანცულბომა გეტყობა, ბიჭო, შვირეო ექნები, დაგე-ნაცვლოს შენი უხედულო დაი.

— გული მიეყენის, დაო, ეს ტიალი ბული ავს რაღაცენ მიქლის, თითქოს შენი ვეგრძენობა საშინა მიეყენება... მძის ხეხუბებმა შეკრთო მართა, თვალბო გაუფართოვდა და შეკრთოლა. — შინ ხომ ყველა კარგად გეავს, ბიჭო, ნებო რაღა ჰჭირი გაქვს, შვიდიად იუავ ლუკაც, შვიდიად!

ლსაც არც ეძინა და არც ეღვინებოდა. დგან იმდევანდელ შემადარუნიველ განცდათა გამო აფორიაქებულ-ქანძრ-მიღუელ-ჩაწინხლულიყო. დღამდე უხერხეტად ყურსა და დასწეულბულ-ეჭმეყურლი გონებას საწოლის კრამ-ქუნი — დედაკაცს დედობისათვის აღარა სცხელოდა და მამაკაცს მამობისათვის; კაცს არ ეთვლებოდა ეს საქციელი დანაშაულიად რადგან უცხო იყო, სხოვნის მტრალია და უფერულად შემობრჩენილი და ჭრადგრობით მამამაც ვერ მიეჩინა. დედას კი, რომელმაც თვლა არა აქვს ამ რამდინიმე საათში მერამდენეჭერ გაბინძურ-გაუფუნურ-გაუწმამურ-გა-აწმამელ ბიჭის თვალწინ ცხოვრება, რომელიც დღემდე წითელი იყო და აჩანჩახებულ-ულამაზესი, არ ეპატიებოდა არაფერი, ვეღაზე შემზარავი კი ეგვსის ჭია იყო, ტვირსა და სხეულს რომ დაჰპატრონებოდა და ღრღინდა და ღრღინდა გათავებდებულნი... ხოლო მეორე დღით კნუტი მოჰპარა ბიჭმა მეზობელ დედაბერს, გაიყვანა ქუჩაში, კვით გაუქვეყა თავი და გახარებულ-თვალეგაბარწყინებული დასცქეროდა უსუსურ ცხოველს, თავგაქვეყილი რომ დაბობღავდა და სისხლიან კვალსა სტოვებდა, არადა, ღმერთი, რაჯული, ხატი, ბორბორომეკმედა და მეველელად არ გახლდათ დაბადებული ლეგო, ჩემი ბავშვობისეამინდელი მეგობარი...

— დაწვრილშვილი დაო, აგერ ახლა შეხუთე ხალხს ველოდები ან ვინ მოთვლის, რამდენი საფრთხილი შექვს და საწყობარი.

— მხნედ იუფა, ლუკავ-ღვთის მადლით კარგი ცოლი გუაბე. გაზრდილ ხალხებს რიგობე.

ითამაშე მტებე ოთხი თუ ხუთი ბუზობელი შემოიყვანა, ისინი ვაუას კარგად იცნობდნენ და ახლბოლურად მოიკითხებ.

მაღე ხინჯალიც მომწადა, მართამ საგულდგადლოდ მომწადებულნი დაშხალი ხაჯოც მიიტანა სულრაზე; მტებე ლადონსფერი აჯარღღერი ღვინო ხელდებოთ დადაცა მავიდაჭე და თამბოლაპ თვითონვე ითავა, რამდენიმე სადღერტელოს შემდეგ ერთმა უჯარღელმა გლეხმა ვაუას ლუქის თქმა სთხოვა. პოტბმა თავი შეიკავა, თითქოს თხოვნა არ გაუხარნაო.

— თქვი ლუკავ, გენაცვალე.

შენი ნათესავი აქაურებს მოხწონთ, — უთხრა სიძემ.

ვაუამ თავი მაღლა ახწია, გაიღმა, ახა, რა ვთქვა ახლა თქვენი მოსაწონიო.

— ერთ ურბე ვერა იზიდავს, რაც ლუკავ ლუქის იყის! — შეიქო მამართამ და ხიყვარულით მიჩიჩრდა. ვაუამაც აღარ დააუყენა და მთელი გრძნობით წაიქითხა ლუქის იარწივი.

— მო, ძან კარგი ლუქისია, — შეაქვს აქით-იქიდან.

— ჩარგაღს უწინაც კარგე ყმათა გაწოდელმა ეძახიდან და არც ახლდა ურცგოთ, — დაღუბტა მართამ.

სულრიდან გვიან აიშლნენ, შეზობლენი თავაზიანად გამოეფხოვნენ მასხიბიძეს და გარეთ გავიდნენ.

ვაუას გვიან ჩაეძინა, ჩადლომ დაც მოუხვედრობა ეტპობოდა. მთელი დამე მორგავდა; ფიქსით მართოს უთხრა; წუხებდის

სიზმარი ვნახე და ვერ იქნა, ვერ მოვიხვეწე.

— სიზმარს რა დეჩერება, ძამო, — გაუჯარწყლა ფულის ვარამი მართამ, — ცოლ-შვილიცე დაწვდილი და ეგ ჩავვა გაულომო.

— მისიზმრა უტყბა კაცი, — დაიწყა სიზმრის მოყოლა ვაუამ; მოდა; მოვიდა ჩემთან და შეუხებნა; კაცო, ადგილ და წადი აქედნო, აქ რას აკეთებ, ცოლ-შვილი სულ ამოგაწყდაო... მართამ დაამშვიდა, ცოლ-შვილს ნუ სწყხარ, ლუკავ; ხანა ხანა მძიმე იქ არის და ას არ მოაკლებს ყურადღებოსო.

— მოდი, ლუკავ, გენაცვალე; ახლა ის ლუქის მარკოთბე, აქავეუ რომ დაწვიე — თხიკვა მართამ.

ვაუას გაეღმა და მართალია, ლუქის ხახიათზე არ იყო, მაგრამ დას უარა ადარ უთხრა და დაიწყო:

შენმა სურვილმა დაძლია, შენზე ფიქრბა და სვედაბა,

შორს წასვლამ, ბიზრად გაყრამა,

გულის თვალბით ხედვამა, მიაოცეს შერი

განზრდელი, ვინც შენ ვაგზარდა

დედაბა, კარგი ხარ, ალატე კარგი ხარ,

ბე გულს მაწიებარ ნისლადა.

მინდა რომ გეტლდე, მოგაწორდე

გულზე მიბმულ მოცილობა...

— კარგი ლუქისა; ლუკავ; შენმა შიშე — მოუწონა დამ და

დაღუბტა, ან სხვა რამელი ლუქის გაქვს ურცგო.

საუზმის შემდეგ ვაუამ და მისი დიწხულნი მიხა სნადიროდ წავიდნენ. შინ დარჩენილებმა იცოდნენ, რომ ისინი ტურდამ ხელცარელები არ დაბრუნდებოდნენ.

ის იყო ნანადრევით დატვირთული ბიძა და დიწხული

ქართული ჭადრაკის ტრიუმფი

საქართველოს საბავშვო საზოგადოებრივი ცენტრის დაფუძნების დღი სიხარულს ჰგვრიდა

ჩვენს გულშემატიკეობებს, გაეხსენათ 1950, 1952, 1958 წლებში მათ შერჩე მოჰკვებულე ოლიმპიური ჩემპიონობა, სხვადასხვა ტურნირები სუ მსოფლიოს ჩემპიონატები, მაგარამ, ახ. რაც მათ წელს, ფილიპინების დედაქალაქ მანილაში გააყიეს, უკველგვარ მოლოდინს ვადაჟებრა. პირველად მსოფლიო სპორტის ისტორიაში დამოკიდებელი საქართველოს მოჭადრაკე ქალთა წარგენა ოლიმპიური ჩემპიონობა წილობა და ვერა მენჩიკის სახელმის გარდაშავალი თასი დაიმსახურა. ამირიდან თასი თბილისში გადამოვა და ორ წელიწადზე მეტი ხანი დარჩება საქართველოს დედაქალაქში. ეს ხანუკეაოი კილდო ბევრჭერი მოუკვებიათ ქართველ ქალებს. მაგრამ იგი თბილისში არასოდეს ჩამოუტანიოთ — ჩვენი მოჭადრაკეები ხომ სსრ კავშირის სახელით გამოდიოდნენ ოლიმპიადებზე ქართველ დიდოსტატ ქალებს, მრავალი სიროულეობის გადამახავ მოუხბათ, მიუხედავად ამისა, მათ ზირხეულად ვაგვლეს ქველატური, დაამარცხეს ჩებეო.

ეკარლის დაღმართზე დაეშენენ, რომ ქვემოდან ქალის ხმა შემოგნათ:

— მია, მიხავ — და მიხავ გაეხმარა. ქალის ხმამ ვევა წუთით შეაჩერა. რატომღაც არ ეხამოვნა, მიხავ კი უთხრა: — ჩადი, ჩაიბინე ახლავე, იმ ქალს, ეტყობა, რაღაც საქები აქვსო.

— მიხა სირბილით დაეშვა დახლა, შეეხდა ქალს, რომელმაც შეუფოთებით უთხრა:

— იცო, ბიჭო, ფშავიდან კაცო მოვიდა და ავის მაცენ წერაილიც მოიტანა, ლუკას ცალიო მოუტედა და ნიკოს ბიჭიო. მიხას მამოხივე უკან გატრიალდე და ჩამბისთან და თავჩაღუნული გაჩერდა მის წინ.

— რა იყო, ბიჭო, რა ვიგონებ იმ ქალმა?

— არაფერი, ბიძაჩემო, ისეთი, არ შინ რომ მივადო: ევერაფერის გეტყვოო. ვაფის ადარაფერი უკიოხავს და ჩქარაბნული ნაბაჭიო. გვაგვარებულს

გზო. სოფლის შესახველეთან მეზობლის ერთი ბიჭი დახდათ, რომელსაც ვევა კარვად იცნობდა, და მაშინვე ჰკითხა: ბიჭო, უხედავრება ხომ არაფერი მომიხდაჩაო, რომ ისე ნაველიანი შეგვხვედიო.

— ეგარ თქვეც, ლუკას ცალიო მოუტედა და ნიკოს ბიჭიო! ამ სიტყვის გაგონებამ ვევა დაბარბადე და თავი ქლივის შეიკავა, რომ არ წაქცეულიყო.

შეტქს უნოს კიოჰართან ვაფის თანახმადელი გრიგოლ აფშინაშვილი შეეხდა. ბაჩანას გამოტანებული ვერბოლი ვაფისცა და მისი წყაითებით დარწმუნდა ვევა: რომ აღარ ჰყვავა მეუღლემ და ძმისწულიც ვარდაცელი იღოყო. ვევაიმ სახეტე ხელუბი აიფარა.

— ჩემი კევე, ჩემი პატარა იე აღარ არის. ვიე ვაგვლელუბოთ, დამეხიბოო. თქახოო.

ფიტრბულით მარაა ქმარმა ძლივის დააწეშარა. რაცე ოთახში შევიდნენ, გამჭერბულად ვა-

ვა უცებ წყედა იქვე ტახტზე მოედებულ ჩონგურს, მძლავრად ჩამოქრა თითები სიმების და რაღაც უჩვეულო ხმით აღიღინდა.

— რას საღიხარ, ბეჩაეო, რა დროს ეე არის? — უხაუველურა დაშ:

— ვარამი მამღერებეს, დო, ეს ჩემი სიხეჩაე! — უსახუნდა ვევა და ჩონგურა იქვე კუთხეში მიაყუდა.

უკვე შეხინდებულა იყო, მაგრამ ვევაიმ მაშინვე დაასარა ჩარგალიო გამჭვარება და მეტეც ცხების გამოყვანა სიხევა, დამ და სიქემ უთხრეს, ანლა გვიანია, თველ წვიმს და გავა ვრობა ხოვად, დროსიოვის ვახედოთო.

ოქახმა დილაადრიანად გაიღვიძა, ვევა, მარია და მეტეც ცხებისთ გაუღანენ გზას გულნაღვლიანო მგზავრები ღმედნენ და მხოლოდ ცხენების ფლოკების თქარათქურა აღადევა მუდარეობის ამეტაში

კოტა ხანს შეჩერდნენ, ცხენები შეხვეწეს, თითონაც დახაურდნენ და გზაც ვაგარქდნენ, უფშავა არკაუო მოკულ ვახავლელი ჰქოდაო.

მგზავრებმა შუის ჩახვლისას მიადწიეს ჩარგალს, შინ დამხედურები იეღალა და ატორდნენ, ზავუები მამამ და მამიდამ ძლივის დააწენარეს.

დაქრამლეს თადარიგი შინაურებს უკან დევირათო: ევეიმ იმ დღეს დაეხალავებინათ, მაგრამ ექარლოდან ჩამსხმულ მგზავრებისთ ეროად დახედურებიც სასფლოაზე გაეიდნენ.

ვევა კევის ხალხმწიფიოვად საფლავზე დაებო. ატორდნენ სხეებოცო. მეგრე პოეტო იქვე ახლეს, კუმზე ჩამოვდა და მაშინვე მის ხსოვნაში წამოტეცოვდა წარსლის დავიფურარ მოგონება:

ვახხენა სოფელი ათორაშენი, თავად ამბლმეტორს ოქახი, სადაც შინაშესამახურედ მუშაობდა იქვე გაეცნო ეკატერინე

სლოვაკეთის ნაერები (№1) და
მის ქუდილი პირველობა მო-
იპოვეს. აღსანიშნავია, რომ
ნონა გაფრინდავლი მეთერ-
ობებზე გახდა: საქადრავო
ოლიშპოდის ჩემპიონი, შიპა
ჩიბურდანძე მეტიკესზე, ნანა
ოხსილელი კი მეთობზე. მა-
გრამ წლივანდელი გამარჯვება
მათთვის და ჩვენთვისაც,
მათ გულშემატკივრებისთვისაც,
სისუბანს, განსაკუთრებით. იხი-
ნით, ნინო ჯურელია და ნანა
ალექსანდრა (გუნდის კაპიტანი)
შანილაში საქართველოს
სახელით გამოიდიდნენ.

— აქ, მრრული ფილიპი-
ნების დედაქალაქ შანილაში,
პირველად უბრადა საქათ-
ველოს რესპუბლიკის მინი,
პირველად აღიზარა ჩვენი
ეროვნული დროშა შამოლონის
საქადრავო ოლიშპოდის ხა-
ქართველოს ქალთა ნაერები
გუნდის გამარჯვების ნინად-
ტანი ეროვნულმა დამიარა,
შეფლებული სიხარულით ცრემ-
ლი ჩამოვდა, მე და ნანა ალექ-
სანდრა აღადებულნი ერ-
იანების მსურველად უსული-
ცადელი ამ უდიდეს წარმატე-
ბას — ვეიპობის ჩვენი სპორ-
ტული დღილიცების ხელმძ-
ღვანელი შანილა იდიღობა-
ტი ბუხუტი გურგენიძე —
გუნდის ოთხი წევრთან ამ-
ადრეც არაერთხელ ახალა ამ-
გვარი ასპარეზობის კვარცხლ-

ბეის უმაღლეს საფეხურზე,
მაგრამ ისინი მაშინ ხვდისი ხა-
ხელით გამოდიდნენ. მათი
გამარჯვების ნინად, დარბაზ-
ში ისწავა საპტიოა კვების
მინი და იმ ქვენის დროშია
აღმართადნენ ხოლმე. ახლა
კი... შართლაც შეუდარებელი
გაცნა იყო.

ნონა გაფრინდავლი:
— ეს მთელი საქართველოს
გამარჯვების ნინად, დარბაზ-
ში ისწავა საპტიოა კვების
მინი და იმ ქვენის დროშია
აღმართადნენ ხოლმე. ახლა
კი... შართლაც შეუდარებელი
გაცნა იყო.

უნდა, საქართველოს ტელევი-
ზიას თუ პრესაში. შინ დაბა-
რუნებულ სპორტსმენებს გუ-
ლითადი შეხვედრები მოუწყ-
ვეს ტრესპუბლიკის შიპარობამ.
იბილიის შერიაბ, ინტელიტე-
ციამ.

შსოლონის XV საქადრავო
ოლიშპოდზე ქართველ დე-
დოსტატა ისცნებ დიდი გა-
მარჯვება არ იყო მხოლოდ
სპორტული წარმატება, მას
უდიდესი საზოგადოებრივი და
პოლიტიკური შინვენილობა
აქვს. აღეს, როდესაც ახალ-
გარდა, დამოუკიდებელი
ჩვენი ტრესპუბლიკა თავის
შედილს ინვედრებს სიხარუ-
ლით თანამებობობში, აუ-
ცილებელა სერთაშორისო
ასპარეზებ სპორტის: კულტუ-
რის მეცნიერების მიღწევითა
წარმარება და ხვდასხვა ხა-
ინფორმაციო საშუალებათა
მიერ შეხვენილი უბლი წარ-
მადგენების. შეხვედელების
გამარჯვლება. არადა, ჩვენ
უფრო მეტის მიღწევაც შეგვი-
ძლია. ამის კიდევ ერთხელ
ადესტურების შანილას ოლიშ-
პოური შეტების შეხვედები.
უფლავი, 24 ივნისი ოქროს
ახვიები ჩაიწერება ქართული
სპორტის ისტორიაში და რა-
ოდეს საშუალოა, რომ სწე-
რზე 24 ივნისს, იმ დროს,
როდესაც ჩვენი ქობადრავე-
ები ბოლო ტურში იბრძოდ-

ნენ, აქ, თბილისში, ტრესპუბლი-
ნტის მენობასთან და სატე-
ლევიზო ანდასთან სამარცხ-
ვირო, ერისათვის დამამკერბ-
ბელი აქცია მომდინარეობდა
ეს დროს გულმუნა ბარყინა
დავ აქვს შედეგბულო გამო-
ჩენილ ქართველ მწერალს,
ტარიელ ჰანთუნავს თავის
წერილში, რომელიც „სპორტე-
ლური ფილიპი საქართველოს“
1982 წლის 24-ე ინტერვიუ და-
ისტამბა. ამიტომ არ გაავარ-
ტელებილ ამავ სიტყვას. შხო-
ლოდ იმებს გამოვქვიებთ, რომ
ამგვარი დამახვევა მომავალ-
ში აღარ განმეორდება და პო-
ლიტიკური რემოტარობა არა-
თუ შეუძლის, არამედ შეუწყ-
უბის ბელს ჩვენს სპორტსმე-
ნებსა თუ ხვა დარბების წარ-
ომობადგენელი თავინათა სა-
ქინობაში.

ურნალ „დროშის“ რედაქ-
ციის თანამომბობები უსული-
ცათო ქართველ მოქადრავე
ქალთა ნაერებს ამ დიდ გამარ-
ჯვება, აგრეთვე უსულიცათ
კვათა ნაერებს მერვე ადგი-
ლის დაჯებას შანილას საქა-
დრავო ოლიშპოდზე და ვი-
მეუდნებორ, რომ იგი გახდება
საწინდარი ბარესლენას ოლი-
შიპური თამაშებზე ქართველ
სპორტსმენთა წარმატებისა.

მირაბ ბურნიძე

ნეზერძის და მანივე გულ-
წრფელად შეუყვარდა. იასა
გვავდა კიდე, ნანახა და ხურჩე-
ლანანს. ისაყიით მოხდენილი
იყო და პოეტსაც არაერთხელ
შეუდარებია ისათვის.

ერთ დღესაც გახდა ვეამ
და კიბის ხელი ხომოცა, კალმა
უარი უთარბი თავი დამანეზე,
მე არასდროს გავიხივდებოი.
ვეთას იმედ არ დაეპარავს,
შეველილ სიციცტელ ვერ წარ-
მოუდგინა.

ერთ საღამოც, როცა კიდე
აივანზე წივას კიბოულობდა,
ვფეა მიუახლოვდა, ახლოს მიუ-
ჯდა და ცვლავ სიყვარულზე
დაუწყეო საუბარი.

— არა, ლუპავ, ეგ არ იქნება,
შენ ხვდა ვითი, თავი დამანეზე,
შენ ჩემზე უმეტესი გემკუთუნ-
ის, ახა, რად გინდა ობოლი,
დარბის, უთვისტომო ქალი?
— შენს შეხებზე მე უველიად-
ერი კარგად ვიცი. აქედან უშე-
ენოდ ვერასაც წავაღი! — გადა-

წვევებორ უთარბა ვეამ და თვა-
ლებში ჩაეკერდა.

კიბეს გაიყურებ გულში ვეფას
სიტყვებს სიბოი შეიტანა და
შეიცერ უკომინის შემდეგ, ცო-
ლად გაყოლაზე თანხმობა გან-
უსჯდა.

მაღე ჭვარც დაიწერეს და
ჩარგალიში გემკუთუნებს, ვეფას
შეშობლები სიყვარულით შეხე-
დნენ კეთილმა და შრომისმოყ-
ვარე პავტარბს.

ქორწინების წლისთავზე გო-
გონა შევიდნენ და თამარ დე-
არქივს, თამარის შემდეგ ლეგენ-
ის ეცოლათი, მერე გულმუნა და
მარიაში, თავს ევვლებოდნენ
შეშობლები პატარბს, ერთი
რცენება მჭმუნდათ, კარგ ქართ-
ვლებად აღვარდათა შევიდნენ.

— შენ ჩემი პატარა ია ხარ,
— არაერთხელ უთქვამს პოეტს
კეთებისათვის, ეს ჩვენი ხალხები
კი ობლად ხიბებს მაგოშეხვეს,
რომლებიც იას შეგემკუთუნებს,
ასარებათა,
— დიასახლისი შემარბათა ოჯ-

ასს, უსლიდა პატარბს, თავს
ევლებოდა ქმარს, როცა ვფეა
წიდათ, კიდე და ხანაშეობი ხმას
არ იდებდნენ, რომ მეუდროება
არ დაეკვდიათ, ყოფილა შეგო-
ხევათ; როცა ვფეა გულჯავრობი
დაბრუნებულა შინ, კიბეს შეუ-
ხანეველი არ დაეჩინა ქმარს
უტრუნებოდა, მაშინვე ეხელზე შე-
მონევედა და აღტრასი სიტყ-
ვებით დაუშვიდებია, ოჯახი
მეხებთე ვეფას ეღოდა, კიდე
შეუცდეს სრ წაიხდენდა, კიდე
წილებს არ ჩაიხდენდა, მაგრამ ქმარს
შინ არყულებდნენ დროს, შეშობ-
ვევით მძიმე ტვირთი ასწია და
მწვევად ტვიღებდა ადარია...
გვიანდა იყო, ვერავინ დავხმე-
და და ოჯახის პავტარბს იას სი-
ციცტელ მოიწერავთა.

— ლუპავ, ლუპავ; თავი მა-
დელა ამწყნი, ადამიანი, — ვამე-
რა ხელი ხანანამ.
— ბო, ხანანავ, ახლებე ავ-
დგები, სხლები! — ვფეა ხარბა-
ცით წამოდაგა ფეხზე, მარჯვენა

და მარცხენა შიპარს თავისი
პატარობი ამოუდენდნენ.

— ობლებო, დეიით ობლებ-
ო, ხეჩავებო! — ხუხუხუნებდა
ვფეა და ცალ-ცალკე გულზე
იქრავდა შევიდნის.
ღამის სიხნეულ დაიუფუნა
სოფელს და თანაც ავროდია,
კიბეს საფლავთან მისულთა,
სანამ შინიქნებ გზას გაუდგა-
ბოდნენ, ვეფამ ერთხელ კიდევ
შეგას ხელი მეთღლის საფლავ-
ზე შეაყოლი მიწას. ერთხელ
კიდევ ამოტოხდა და გუნდის სი-
ღრმიანდ ადგობდა!

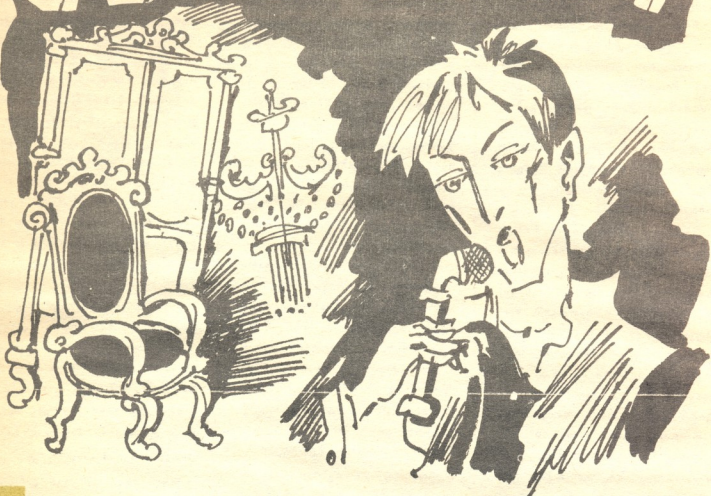
მწყე, შენ გემარტობდეს
ის ჩემი ტურვია იაო.
შენ ტაბატრებე, უმშობლები,
როგორცა შენი ზეგათა.

**შალვა
შამაკოვსკიშვილი**
ვილილოვიძორ შიცი-
ნიშპბბბბბბბ ანდნდბბბ

გაუსტრო

იუმორისტული

მოსტრობა

მიუვარს სიმღერა, ჩვენი ხური სააშურელი და გულის დაშაბებელი მელოდები. მუსიკისა და ხიმღერისადმი დიდმა სიყვარულმა იმთავითვე განსაზღვრა ჩემი მომავალი. დედაჩემმა და ჩვენი ოჯახის ხუდის ჩამდგმულმა შინაბერა დეიდამ სათუყვანებელი ბიჭის საპატირო ვარსკვლავად გახდომა ცხოვრების მიზნად დაიხატა.

ენით აუნერგელი შტორბით დაიწყო სკოლაში სწავლის უკანასკნელი წელი. შორსმჭვრეტელმა მშობლებმა თადარიგ დროულად დაიბარეს და რეინტერტად კონსერვატორიის საქალოდ ავტორიტეტული პროფესორი აჩუქანეს. გამოსაშვები გამოცდები ერთი ამოსხუნვითი პიკითავე და ატეხბათი ვსაკლურ განყოფილებაზე შევიტანე. გამოსცდის წინასაღამოს ჩვენი ოჯახი პირქუში პროფესორის ბინაზე შევიკრიბა. სიტყვათქმნის ასეუტმა კაცმა მოკლედ და ტაკაოწრისადა უკანასკნელ დარჩევა-დარიგება მომაძე და მანამჩემსაგან გახამარელოდ

გადაცემული ათი ცალი ტიკისა ამხანაგითიან საწერი მაგვიდის უტარო ჩაატყრა. ახლა უველაფერი იმაზე იყო დამოკიდებული, თუ როგორ ვიმღერებდი გამოცდაზე.

გამოცდა აიი საათისათვის იყო დანიშნული. მაგრამ სახლიდან უთუნია გამოვიდით. ამით თავიდან ავიცილებდით ელომბდა შემთხვევით შეხვედრილ-შეხებელი ცნობის. პიუვარე მეზობლების გამომცდედ მჭერასა და გაუთავებულ კიბხვებს.

შინისაგან ფერწახული და ენაჩავარდნილი აბტორიტეტი გამოსაცდელად საითათოდ შეუვადათ. ლოღონით ხულგაღელულს, უტრუხი ხაუთარის გვარი ჩამესმა და აუდიტორიაში შევიღე. არაა ხელთმდე არცკი ჩამთავებინეს. კიბინაცხვით. ანმა უსინამაირი მამაკაცმა საგამოცდო ფურცელი უსიტყვოდ გამომიწოდა.

გარეო გამოსული, აბტორიტეტთა გულშემატკვრებებს ზღაპრი აღმოვჩინდი. უცნობი აღმზინები აქეთ-იქიდან მეწიოდნენ. შეითიებოდნენ..

არაფერი არ მგებოდა. მხოლოდ ჩემკენ მომპირლავ მშობლებსა და დეიდას ვხედავდი. სახეატარეკილმა დეიდამ საგამოცდო ფურცელი ხელიდან გამომგლიჯა. მის სახეზე წილილმა ვერაბა კიდევ უფრო იმძლავრა.

მთოვხ წამოვეციეო ლადიბის წულეზბა. დამშვიდება ვთხოვეო. არაფერი გვიმასხსა. ატრელებული რუსთაველის გაშობის გაუყუა. ზემელზე, მიწისკვეშა გახახველითა, მამას მთასავით ზორბა კაცი შემოწვდა. ეტუხოზობა, ერთმანეთი დიდი ხანი არ ენახათ, ჩადგან გადაშავებული ცოპივითი სახეაფუბეხული ის ანამა დიდხანს აწლრევედა მამაჩემის მარტყნებს. მამამ უსახიბოდ გავკვირო უოფლი თანამშრომელი.

— სადა ხარ გროზა, სად მუშაობ? — შეეციოთა მამა.
— აგერ აქ. „ფერიაში“.
ადმინისტრატორი გახლავართ, — ამოიხარა გროზამ.
სახუბარში ხელი ადარ შევეშალოთ.
კიდევ დიდხანს ილაპარაკებს.

შუა საუბარში მამამ ჩემკენ გამოიხედა. მიხვდი, დღევანდელი გამოცდის ამბებს უყუებოდა. უცებ გროზა ნებაჩემს ვებებულა ჩარივით მომწყდა და მკლავზე ისეთი ძალით მომპირბა თითბით. როგორც წინ შევეწივით რკოლების ფარდა აშვეფარა.

— მამ, ბიბიკო, შენ მღერო. ხარ, არა? — დაღნა ტახეზე დაგვებულელი კონივით გროზა.
— მღერის და ფორტეპიანოზეც უტყავს. — აღარ დაბაცადა მახხების გაცემა დეიდამ.

— უთუი თქვენ ავაშენათ ღმერთმა არა. შინც ზოგჯერ როგორ გაკრილობებს კაც ბედი. — მოიწმინდა სახეზე წაშობსკდარი ოფერი გროზამ.

ვირაფერი გაგვიტყო, გაკვირვებულელი შევეურბდით ვიდაცისა თუ ჩადციის პოვით გახარებულ დედაცას.

— ბიბისა! — შეხედა თვალებში მამას. — რას უტიჩებთ ამ ბიჭს მომავალი წლის აკუისტობდე?

მოულოდნელმა კიბხვამ მჭკმჭეტი საფორტეპელი ჩააგდო.

— იმუშავებს. ალბათ. აბა, ქუჩაში ხომ არ იუიადნებს. ემხათან. გაიხად გამოცდებზე სტავის გარეშე არც დაუშვებენ. — მთაშვედა თავისი აჩრდილამ.

— იმუშავებს? სად? — მიუბრუნდა გროზა ახლა დედაჩემს.

— ქარხანაში, მეტროში ან სადმე მშენებლობაზე. აბა ფილანამონიაში ხომ არ მიიწვევენ. კომკავშირის კომპიტი უმუშევარ ასალაზარდებს მხოლოდ ასეთ ადამიანებს ახაჯანის. — დასბრუნდა ჩრნიული კილოთი დეიდამ.

— არავითარი შემთხვევაში! — გაახახვადა ხელები გროზამ.

„რომელსა ანებაჲს შვიდგზოვად ჩემდა, შარ-სიანს ოსპი ოსისი და ადამიანს აგარი ოსისი და შვიდი. ადამიანს მ“ (მთე 16, 24).

ჯვარი უფლის ძალა და დიდება, მისი მიუწოდებელი სიყვარულის საიდუმლოა. ჯვარი მიგრირა და ტყვიური ყოფიერების შემეღიერებელი ხატი, აღდგომის და აძლევების დღესასწაულის დასწავის, ყოველი ქრისტიანის სასი და მშვეებია.

ჯვარი ის ცხოვრების ზეა, რომელიც ცოდვით დაცემით დაკარგა კაცობრიობამ და აღდგომის ძალით კვლავ დაფიქრებულა ჩვენი ცოდვიანსთვის ჯვარცმულმა უფალმა. ჯვარი ძაღლისობისა მაცხოვრის განკაცების საიდუმლოთი, უფლის განუზომელი სიყვარულით, ჯვრის ძლიერება ღვთისა და ადამიანის ნების შეერთებაში, ჭეშმარიტ რწმენასა და სიყვარულშია.

თუ ღვითი მოძებულ სამოთხეში ცხოვრების ხის სიბრძნით შეცნობა ვერ შეუძლით და ღვთის მცნების დადრწვევით ცოდვით დავეცი, საბოლოო გადარჩენისთვის უნდა შევიცნოთ დაბრუნებული ზე ცხოვრებამსა - ქრისტიანსა ჯვარი.

ამ გადარჩენისთვის მოგვიწოდებს უფლის მიუწოდებელი სიყვარული: „რომელსა ანებაჲს შემოდგომად ჩემდა, უარ-ჰკანთ თავი თვისი და ადამიანსა ჯვარი თვისი და შემომიღებენ მე“ (მთე 16, 24). მხოლოდ თავის უარყოფით (რაც ცოდვიანის უარყოფის ნიშნად), ცოდვიანსაგან განთავისუფლებით შესძლებს ადამიანი ჯვრისმტკივრთეულობასა; ჯვრის ჭეშმარიტ შეცნობასა. ჩვენი ცხოვრება ჯვრის წარმოადგენს.

ადამიანის სულიერი სამყარო იღებს პიროვნის სახეს, რაც გულისხმობს ჰიროზონტალურ და ვერტიკალურ აზროვნების უნარს. პიროვნობის დასაგეგმავსა მთავარ მოცუვას ბრუნვას საკუთარ თავზე და ზოგადად მატერიალურზე, მაგრამ ეს არ არის საკმაოსი, სულიერი სიკარივლის დასაძლევად აუცილებელია სწრაფვა ღვთისაკენ, ანუ ვერტიკალური აზროვნება. ჭეშმარიტი ბედნიერების მისაღწევად მორწმუნე უნდა ქმნიდეს თავის ცხოვრების ჯვარს, რომელიც მათათვალ ვარსკვლავად წარუძღვება წინ, როგორც შუდევა უფლისს უთავრებდა მტკიცის დასრულებისა; „შეიყვარე უფლი ღმერთი შენი ყოვლითა გულისა შენითა და ყოვლითა სულთა შენითა და მტყუნე შენი, ვითარცა თავი თვისი“ (მარკოს 12, 30, 31); (ილია II საახალწლო ეპისტოლე, 1948 წ.)

ქრისტიანის ცხოვრება ჯვრის გზაა, ვოლგოთაა, რომელიც ჩვენი კუთვნილი ჯვრით უნდა გავაიროთ.

ანელა იგი, მაგრამ ერთადერთი და გადამრჩენელია, რადგან მოაგრდებს აღდგომით და აძლევებით.

ჯვრის ძლიერება, ჯვარცმის საიდუმლო და საბამითვე უწყის კაცობრიობის სიბრძნე.

მიხე წინასწარმეტყველმა ჯვრის ძაღლისობით აღბრუნა ხელი მეწამულ ზღვაზე, განაპი იგი და ხმელეთით გამოიყვანა ეკვიპატის ტყვეობიდან დახსნილი ისრაელით ერიამაცხოვრის ჯვარცმის მოასწავებდა ძველი აღთქმის უდიდესი მამის აბრაამის მიერ ისაყის მსხვერპლად შეწირავ. ღვთის უდიდესი ძლიერების ნიშნად აბრაამს თავისი ერთადერთი ძე ისააკი მიჰყავს უფლისთეს შესწავრადა. ისააკს ზურგზე სამსხვერპლო ცეცხლის დასათევად შუმა ჰკიდია და უდრწვენივლად მიჰყავება მამას. ეს გზა მოასწავებდა გოლგოთის გზას, ხოლო ისააკს ზურგზე აყიდებული შუმა, მაცხოვრის ჯვარს რომელიც მე ღვთისამ თავად აზიდა გოლგოთაზე.

მაცხოვრის აღდგომით და აძლევებით გაბრწყინა ჯვარი უფლის ბრწყინებულ აღდგომად საძუმადობად და აბრაამს ადამიანის სიყვლილი და იგი მარადული აღდგომის სიხარულით შეცალა. გამოუთქმელმა ჯვრის ძლიერი და ძალა, კაციობრიობის მტკივრად ჯვრის მრავალი სასწაული უწყის. ჯვრის ძლიერება მოძღვრებინა წმინდა ნინოს საქართველოს ქრისტეს მარადულად ნათელი შემოსევა. როცა ღვთისმშობელმა საიდუმლო გამოცხადებით აკურთხა მარადის წინაშე მლოცვენი ნეტარი ნინო და ქართველთა გახაქრისტიანებად დალოცა, წმინდა ქაღალტმა ჰკითხა მას, რა ძალა აქალსებინებდა ამ სასწაულს. მაშინ ღვთისმშობელმა ვახტის რტოსაგან შექრა ჯვარი, მისეცა წმინდა ნინოს და უთხრა: ესე იყოს მცველი შენი და ამათ სხლო ყოველთა წინააღმდეგობთა შენთა და წარემართის ქადაგება შენი და მე ვყოფ შენთანა და არა დაიტოვებ შენ.

ჯვრის ძაღას მინდობილი იმარჯვებდნენ ჩვენი დიდი წინაპრები მტკივრის ბრძოლაში და უძღვებოდნენ სატყუენო საქმეს. სიბრძნით უწყინდნენ, რომ ყოველი განსაცდელი რწმენის სისუსტის შედეგია. ჭაბუკი მეფე ვახტანგ ცორვასალი, მტკივრთაგან სამომოლოს შეტვირების მიხედვასე განუშარტავს ერს: „მეფეთა და ერთა ზედა მოიყიეს განსაცდელი იმარად ღმრთისა მიერ ცოდვითა მათათაგან ირეს მორწმუნეთა აკლენ მსახურება დამრთისა და გარდადნენ მცენებასა, მოაწყეს ჭირთა ესევითარება ზედა, რომელი აწ ესე მოიწია ჩვენ ზედა“ ამიტომ დიდმორწმუნე მეფე,

ვიღრე სიარსა წინააღმდეგ ვერც ერთ ბრძოლაში ძლევაჲმოსილ ვარჯევებს. მოიპოვა, თავის მებრძოლებსა ჯვრის თავგანსცემად მორწმუნებსა; „აწ, დამდღდა სიღვლე სარსთა, მოიყვანეთ ჯვარი და წარვიძლავით, რათა, რომლითა გულდგანდნე, მითვე იძლევიან“; ხოლცა პეტრე მუდლეს მიმარათებს: „და დქწ წინაშე პირსა მტერისასა და ვრცისა ჩვენისასა და არქვე ყოვლითა - თავიანთი ცვით ჯვარსა და ვრცისით მტერსა“.

ბასიანის ველზე, სულთან რუქინადის ქართველთა დამტყნის ბრწყინვლედ გამარჯვების წინ, მეფე თამარი წარჩინებულეს და ერისმთავრებს უბრძახებს, რათა თავიანთ სკვენს ჯვარს. მესიჭერთე მოგვიბრძობას: „და იწყეს მოსვლად ყივლეთა ტარულით ვერებდად და თავიანთსცემად პატრიონისა ჯვარისა და ამბორის ყოვლად და გერეთვე შემბრველად ზეულსა თამარისსა და ახლდნენ ყოვლენი სახლთა; შეკლთა და სულთა წინაშე მისსა, რამეთუ ერთითა ხელითა თვით ძალი ეყურა ძელსა ჯვარისა, ხოლო ერთითა და ემოსიმდევარსა ბასილის და ჯვარისმტკივრთესსა“.

განუზომელია ჯვრის შემწეობის და მფარველობის ძალა ბიზანტიის იმპერატორმა კონსტანტინე დიდმა, წარმართმა წინააღმდეგ ერთურობა მძივე ბრძოლის წინ, ცაბე საოცარ ჩვენება იხილა მშენებელსა ყაყადელსა ზემოთ ჯვარი ბრწყინავდა, ხოლო მის ახლოს ასეთა წარწერა იყო: „მავთი სძლევე“. იმპერატორმა სასწრაფოდ გააკეთებინა გამოცხადებობ ნაწახი ჯვრის მწავებს ჯვარი, ბრძოლის დროს წარუძმეჯავა თავის მოაშქარს და დიდი გამარჯვებაც მოიპოვა.

ჯვრის ძაღლისობებსა უკზობით პირჯვარს ვაღისახვისა, როდესც პირჯვარს ვიწერე, მარჯვენა ხელის პირველ სამ თითს ერთმანეთს ვუერთებოთ ნიშნად იმისა, რომ ღმერთსა სამპროვანია - მამა, ძე და სულა წმიდა, არსთი ყო განუყოფელი ერთითა. ბოლო ორ თითს ხელისგულთან კვეცავთ ქრისტის ორი ბუნების დეოთებრივის და კაცობრივის დახისიშნავად ასე ერთმანეთთან შეერთებულ სამ თითს, წმიდა სამების ძაღისხმევით ჯერ შუბლთან მივიტანს, შემდეგ გულთან, შემდეგ მარჯვენა და მარცხენა მხარეთს. შუბლთან მიტანისას ვამბობთ სახელითა მამასათა, გულთან - და ძისათა, მარჯვენა მხართან - და სულისა წმინდასათა, მარცხენა მხართან - ამან.

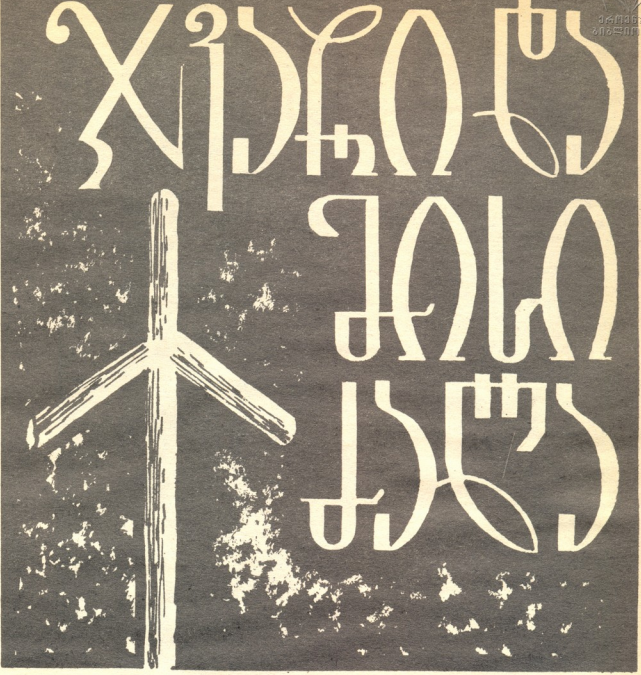
„როცა პირჯვარს იხსავ, გაიფიქრე ჯვრის უდიდესი ძაღის შესახებ, ჩააქრე შენში მძივნებარება და

ყოველგვარი ვნება... ჯერის გადასახვას წინ უნდა უსწრდეს თავისუფალი ნების შეერობა და სარწმუნოებასთან და მამის ვერცერთი უწმიდური სული ვერ შესძლებს მენს გვერდით დაღვომის რადგან ის დაინახავს მისთვის სასაკვილო ჭრილობის მიმგნებელ მახვილს. ჯვარმა გადაარჩინა და მოაქცია სამყარო, განაძევა დაბნეულობა, დაგვიბრუნა ჭეშმარიტება".

(იოანე ოქრობირი, 34-ე საუბარა).
ჯერის ძალა რწმენით და სიყვარულით განსაცდელის დაძლევაში, მიმტვევებლობასა და მშვიდობის-მყოფელობაშია, ამ უდიდესი ძალით მარცხდება სიძულელი, განიდევნება ხილული და უხილავი მტერი, იჭურბება ავადმყოფობა, გრივოლ ხანძითელის ცხოვრება მოკვითხრობს რომ ერთხელ მამა გრივოლის მოწაფის, ბერ ეფიფანესათვის თვალ-ცრემლიან დედას შიმაკვდავი შვილი მოუყვანია და მისი გადარჩენა უთხოვინია, გულმორწყალე ეპიფანე ბერი მზურვალედ შევედრება მიცხოვარს შემდეგ წმიდა სამების სახელით ჯვარი გადაუსახავს პატარასათვის, ბავშვი სწრაფად მორჩენილა და მთელი სიცოცხლე ღვთის დიდებასა და სასიებაში გაუტარებია.

პირჯერის გადასახვის სასწაულე-ბრივ ძალაზე მოკვითხრობს წმიდანის ცხოვრების ერთი ეპიზოდია, რაცა ბოიბებს დაძვივრებულ ნინოს ამქვეყნურა ილხასრულის მოახლოება უგზმნია, კახეთის დღეოფისის სუჯასათვის წერილით უთხოვინა, მცხეთიდან მდღეღმთაიერი გამოეზახენა, რათა ზიარება მიეღო. ამ თხოვნის შესასრულებლად დღეოფილა თავად წასულა მცხეთაში, როდესაც სვეტიცხოველს მოპირდაპირე მხრიდან მიახლოებია, არაკვი იმდენად აღიდებული ყოფილა, რომ მისი გადაღაბვა შეუძლებლად მიურჩევიათ. ვერც ერთ ხმედარს ვერ შეუღადავს წყალში შესვლა. მაშინ დღეოფილა სუჯავის უსახელო რწმენით გადართხნავს პირჯვარს და ცხენზე ამხედრებული შესულა აღიდებულ არაკვში. ყველა იქ მყოფს უხილავს სასწაულთ: არაკვი ორად გაყოფილა და ხმედღითი სამშვიდობოზე გამოსულა ქრისტიან ჯვარს მიწოდობილი სუჯად აღდგოვალა.

ჯვარია ყველა სათნოებთა სათავე, ჯერის ძალით იუჯობხება ქორწინება, რადგან ჯვარია მისი საიდუმლო და მასზე მინდობით მსუბუქება ცოლმკურბული უფლია. ნათლობის შემდეგ ნიშნად ქრისტიანული ცხოვრების დასაწყისისა, ადამიანნი იწყებს ჯერის ტარებას. ქრისტიანული კვლეუბების უმრავლესობა ამხენიებულია ჯერის ფორმით. ყველა ეკ-

სიხანა ახალაქაქ

ლესია-მონასტრის გუმბათი დასრულებულია და გაბრწყინებულია ჯვრით.

ქართველთა მიერ ჯერის სახელზე ბევრი ტაძარია აშენებული. მცხეთის აღმოსავლეთით, მთის წვეთზე, მტკვრისა და არაკვის შესართავთან აღმართული ჯერის ტაძარი სასწაულე-ბრივი ხილვითაა აგებული. „მაშინ იხილვა სასწაული დიდი, რამეთუ ზეცით გამოჩნდის ჯვარი ცეცხლისა, შემოსილი ქარსკვლავებით და ვიდრე ცისკარსა მოწვეწმენდღვდის. ზედა კერძო სუბტისა ცხოველისა და შემდგომად ცისკრისა განუტევერის ეღვანი და წარვიდის ერთი აღმოსავლით და ერთი დასავლეთით, და ერთი იგი დაჰდის თავსა თხოთისასა და ერთი იგი მიიქოვდის ბოღეს. ჯვარის სახე დაადგა წიად არაკვსა თავსა მის მთისასა, სადაც იგი წმიდამან ნინო წვარი აღმოცენა“ - გვიხსულობთ ნინოს ცხოვრებაში. VI საუკუნეში ქართველთა მიერ იერუსალიმში აშენდა შესანიშნავი ჯერის მონასტერი, სადაც ბერად აღიკვეცა და საბოლოო განსვენება პოვა დიდა შოთა რუსთაველმა.

გამოუთქმულია ჯერის ძალა ადამიანის სულიერი მხნეობისა და

ამაღლებსათვის. ჯვარია კაცობრიობის დასაწყისი და დასასრული, დიდი წინასწარმეტყველების თანახმად მაცხოვრის მორადე მობრძენების წინ ცაზე გამოჩნდება ჯერის ხატება. ერისადმი მიძღვნილ ლოცვაში უფალს ვვედრებთ:

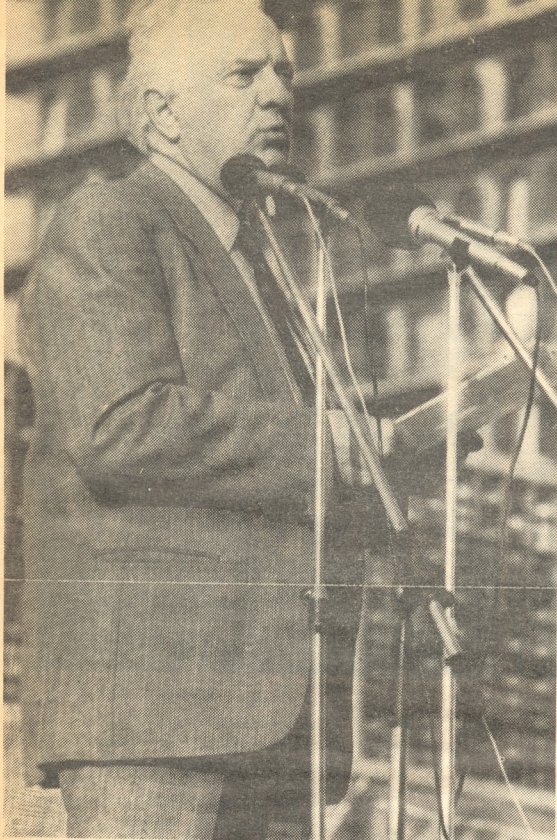
— ჯვართა ბარბაროზთა ზელადღევი დაცულსა ერსა ჩვენსა ძღვევა მონაჭვე და საფარეელსა ქვეშე შენისა დაიცვე, რათა ვიტყოდეთ, უნალო, დიდება შენდა!

თბილისის სიონის ტაძარში ინახება ქართველთა უდიდესი სიწმინდე, დღეისმშობლის ნაკურთხი და წმიდა ნინოს ხელთნაპყრობი ვაზის ჯვარი. ამ უდიდესი სიწმინდის წინაშე მუხლმოდრეკით ულოცინათ ჩვენს წინაპრებს; დიდებულ პატარაჩქებს და თავადღებულ სულიერ მოღვაწეებს, სახელოვან მეფეებს და სასიქადულო მამულიშვილებს. 17 საუკუნეა მისი სიწმინდის წინაშე ლოცულებს მიიღილ საქართველო და დღესაც, მშვიდობისა და სიყვარულის გადასარჩენად, საყოველთაო აღდგომისა და ამაღლებსათვის მუხლმოდრეკით შევევედრით მის მარადიულ ძალას:

— ძლიერებო! ჯვარი ვაზისაო, დავეიცვე და დავვიფარე ჩვენ, ამინ!

საქართველო

ასრულდა ქართველი
 ხალხის ნაწიერი
 თავისუფლება,
 საქართველო
 გაერთიანებული
 ერების ორგანიზაციის
 წევრია, ეს ისტორიული
 ფაქტი თბილისელთა
 რესპუბლიკის მოედანზე
 გამართული აღლუმით
 აღინიშნა.

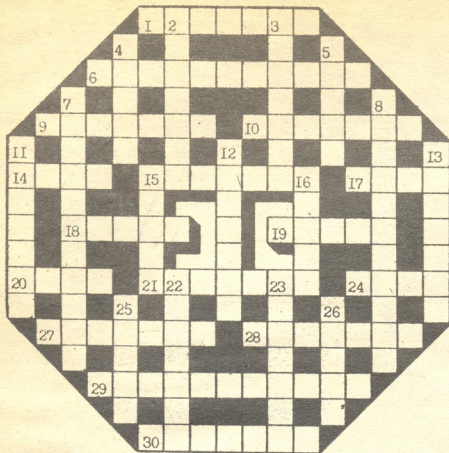

ფოტო იური რიდალოვისა

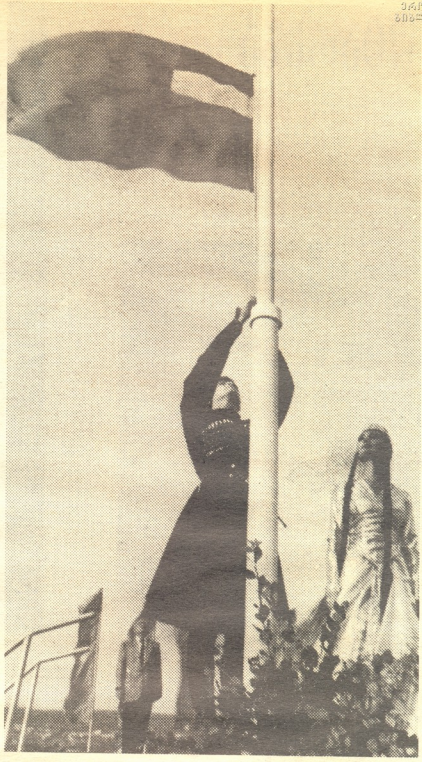
კ რ ე ს კ რ ე ჲ

მარაგულად: 1. სახელმწიფო კარიბის ზღვაში. ჩ. დამკვირვებ-
ლისაგან მნიშვნელოვნად დაშორებული რისამე ხელი. პანორამა.
9. შუამავალი ფახიანი ქალაქების გაშუიღვლსა და მუიდველს
შორის. 10. ხმელთაშუა ზღვის კუნძული. 14. ერთად დართულ
ძაფი ან ძაფის ბირმა. 15. ხმელთაშუა ზღვის ალ. სანაპიროზე მდებ-
არე ძველი ქვეყანა. 17. ირლანდიური ეროვნული ცეკვა. 18.
თეატრში შესასრულებლად განკუთვნილი მუსიკალურ-დრამატული
ნაწარმოები. 19. იაპონური პოეზიის უძველესი ენა. 20. ძველი ქა-
ლაქი მცირე აზიის ჩრ. დას. ნაწილში. 21. ფრანგი მწერალი. 24.
სიონის საცავი დიდი დაბურული კურკელი. 27. აფრიკის სახელმწი-
ფო. 28. მღვდელმთავართა ზოგადი სახელი. 29. მხოფლიოს მოწი-
ნავე ქვეყნების თანამედროვე კულტურა. განათლება. 30. უ. დის-
ნეის ფილმი.

შეშულად: 2. რისაზე მარაგი. 8. ამერიკელი კინოშახიზო ქალი.
4. ძველი თხილისის უხანი. 6. პურეულს მცენარე. 7. ამა თუ იმ
ენის მტკიცედ ჩამოყალიბებული გამოწათქვამები, სიტყვათა თავი-
ნებური შეერთებანი. 8. ფილმის — „ზღვის ზღვების“ დამდგმელი
კინორეჟისორი. 11. თეთრი ბოჭყავანი მინერალი. 12. საუბრის ფორ-
მით დაწერილი დიდრატურული ნაწარმოები ან მიხი ნაწილი. 18.
ანეკდოტის ტიპის პატარა მოთხრობა. 15. რთულსახიზანი მხატვ-
რულ-დეკორატიულს ქსოვილი. 16. მუსულმანთა ღმერთი. 22. რუ-
ხული ესტრადის სახელმწიფო მხახიზი. 23. ვეშახიზებრთა
რუზის ზღვის იწყიათ ცხოველი. 25. ერთგვარი საგნების რიგი.
წევა. 26. საგანგებო დავალება.

შეადგინა ცილა ანაშუქელმა.

ფოტო იური რიდალოვისა

**რემსპუბლიკის მოედანზე აშრილდა
დამოუკიდებელი საპარტიველოს დროზე.**

გარეკანის პირველ გვერდზე: ლაზარეს აღდგინების ძეგ-
ლის ერთ-ერთი პროექტი (უნდა დაიდგას თავისუფლების
მოედანზე); ავტორი უშირ ბურჯანაძე.
მეოთხე გვერდზე: თავისუფლების მოედანი. ფოტო იური
რიდალოვისა.

გადეცა წარმოებას 9.06.92. ხელმოწერილია დასაბეგლად 8.09.92.
ქალაქის ზომა 80x90/კ. გარეკანი, ჩანართი და ტექსტი იხედება
ოფსეტურა წესით. ფოტოგრაფია ფურცელად 4. პირიითი ნახეველ ფუ-
რცელზე 3,6. საადრეტუო-საგამომცემლო თახახი 5,89. ტარაგი
18.800. შეკვეთა 974. ფახი 1 მავ. 50 კაბ.

რედაქციის მისამართი:

550008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 42.
ტელეფონები: მთავარი რედაქტორის — 99-55-86, 335-5.
ხისხიხიხი მდიანისა და განყოფილებათა ხისხიხიხის —
98-25-42. რედაქციის სამდიანის — 99-01-59.
რედაქციის შემოსული მხალა ანდორის პრ უბრუნებება

Ежемесячный независимый общественно-политический и ли-
тературно-художественный журнал «Дროша» («Земля»), (на
грузинском языке), 390096, Тбилиси, ул. Костая, 14, Типо-
графия газетно-журнального издательства «Самшобло». Адрес редакции: 380008 Тбилиси, 8, пр. Руставели, 42

6 78 / 76

